

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL“ BUCUREȘTI, BREZOIANU 25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU

Inscrișă sub Nr. 163 Trib. Ilfov.

ABONAMENTE: Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVII • Nr. 16
SAMBATA 4 Iunie 1938

TELEFON: 3.30.10

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Romanul românesc

VII

Imitarea stilului proustian este o altă față a minuțiozității literare. Acum amănunțimea cade însă asupra altei laturi a operei, adică se concentrează nu mai asupra fondului, imprimându-i o caracteristică de o natură specială. Romanul, astfel conceput, se prezintă sub forma unor descripții uluitoare de minuțioase a tuturor cutelor sufletești, în momente diferite, mai cu seamă în momente marcante, provocate de stări deosebite, alese cu grijă.

Nu am nevoie să fac aici o relatare documentată asupra romanelor lui Proust însă dintr-o rapidă vedere putem observa că reflexele operei acestui scriitor, chiar dacă ar fi fost bine intenționate, au dat greș.

E bine să ne amintim aici o frază a lui Anton Holban, care lămurește deplin de ce stilul acesta dă naștere la opere slabe, când e imitat. Anume, că pentru a scrie un roman de natură proustiană ai nevoie de memorie prodigioasă.

Ori, considerând cele afirmate de domnul Camil Petrescu, — Ceea ce dă o voluptate de preț cititorilor lui (ai lui Proust) este tocmai această supremă onestitate de viziune, aplicația de a spune ceea ce este original în conștiința proprie, — e evident că cel ce nu posedă o memorie îndeajuns de viguroasă pentru a-i permite existența în suflet a „supremei onestități” nu poate da o voluptate de preț cititorilor.

Nu poate, fiindcă se va vedea aproape în fiecare clipă împins spre fantezie, neputând ține în minte proaspăt fiecare element al acțiunii prelucrate.

O experiență psihologică nu se poate concretiza numai pe hârtie, din pură imaginație. Spiritualul, oricât de inventiv nu poate da ceea ce nu știe.

Minuțiozitatea, precizia, farmecul urmării unei dezvoltări pe plan psihologic, se pot înfăptui numai din experiență. Iar, apoi, cu ajutorul acelei memorii amintite de Holban, trebuie reconstituit tot edificiul dela început, și pentru a reconstrucția se face într-o lume eterică, abstractă, legătura logică normală devine un imperativ, căci cea mai mică deficiență produce prăbușirea în neant.

Lipsa de memorie duce aproape inevitabil la înfrângerea operei.

A imita pe Proust nu este o cale recomandabilă. Faptul că el a reușit este o isbândă personală. E genul lui. Creația lui. A-l imita înseamnă a porni pe o cale falsă. Descrierile fazelor sufletești, când nu sunt făcute de Proust, pot iarăși fi socotite ca povești searbe, ca expunerea unei înălțări de stări „ad usum actoris”.

Niște scenarii, pe cari actorii învață nu numai ce să spună sau să facă, dar și ce să simtă.

Nu însă aceasta este idealul dorit de autori. Romanul ar trebui să vie cu un sport viu, cu o viață a lui.

Cred că „minuțiozitatea proustiană” sub condeul oricui în arta, marea artă, a vieții, este un lucru fals, este o ocazie de a răspândi scrieri proaste, cu stări psihologice inventate aiurea, ori cu lacune și destrămări în cursul acțiunii, ca urmare a lipsei de logică și de veridic mai cu seamă.

VICTOR POPESCU

Costin Petrescu

(Fragment din marea frescă a Ateneului Român)

Intrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia

AL. CAZABAN

Premiul național de proză a fost acordat anul acesta d-lui Al. Cazaban. Satisfacția morală a laureatului este cu atât mai mare, cu cât încununarea se face spre sfârșit de carieră, consacrand oficial o activitate literară desfășurată pe un răstimp de aproape 40 de ani, și din această pricină necunoscută destul marelui public.

Născut la Iași, (23 Dec. 1877), după terminarea studiilor liceale d. Al. Cazaban a venit la București, unde, deși se înscriese la Școala de arhitectură a fost nevoit să facă gazetărie, spre a-și câștiga existența. A publicat schițe, începând din 1900 la: România jună, ziar condus de Aurel-Popovici, autorul memorandumului, la care colaborau d. A. C. Cuza, Șt. Petică, etc.; la „Universul”, la Apărarea Națională, de sub direcția lui B. P. Hasdeu, apoi la revistele: Moțul român, a lui Caragiale, Flacăra. Viața literară condusă de Ilarie Chendi, cu colaborarea lui Oct. Goga, I. Gorun... Viața Românească, Lucașfăruș, condus de Oct. Tăslăuanu. După războiu, scriitorul a intrat în redacția ziarului „Viitorul” unde a rămas până astăzi.

Opera literară, pentru care d. Al. Cazaban a fost răsplătit cu premiul național de 100.000 lei, cuprinde următoarele volume:

Cutrerând, nuvele și schițe (editură proprie); Deștept băiat, povestire (tipărită în 800 de exemplare, pe cont propriu); Chipuri și suflete, schițe (edit. „Minerva”); Păcatul Sfintei Sale, nuvele, (Minerva); Intre femei și pisică, povestiri (ed. Flacăra); Ce nu se poate spune, schițe, (Minerva); De sufletul nemților, schițe scrise și publicate în timpul neutralității, cu o atitudine potrivnică unei alianțe cu puterile centrale; Un om supărător, roman, apărut întâiu în foileton în Renașterea română, a lui Octavian Goga, imediat după războiu. Doamna de la Crucea Roșie, schițe din timpul războiului, (edit. Cartea Românească); La umbra unui car, schițe politice; Intre frac și cojoc, schițe politice, (edit. Cartea Românească); Pasărea răcătă, schițe (edit. „Universul”); Rozica, schițe (broșura populară, colecția Minerva); Bodoreanca, schițe, (broșura populară); Departe de oraș, schițe; Tovarășul de drum, schițe; Moș Trăscău, schițe.

În momentul de față, d. Al. Cazaban lucrează la o comedie de morțuri din viața scriitorilor și actorilor, intitulată Când nevasta este scriitoare. Autorul pregătește deasemeni tipărirea a două volume de proză, al căror cuprins îl formează schițele publicate în ultima vreme, prin reviste și ziare, și neapărate încă în volum.

Din acest bilanț al operelor d-lui Al. Cazaban, cititorul își poate da seama de valoarea unei munci de o viață întreagă în cadrul literaturii române și de răsplata publică ce i se cuvine autorului.

D. Al. Cazaban a debutat cu schițe, a tipărit volum după volum și a stăruit în această speță literară dificilă, până astăzi, când dânsa nu mai este la modă. Dar calitățile cerute de reușita schiței, sunt destul de clare în scrisul autorului, pentru ca opera să aibă încă actualitate. Spiritul de observație, humorul, inteligența situațiilor, gustul limbii curate, grija de semnificația amănuntului, definesc literatura d-lui Cazaban, și-i păstrează printre noi, locul ce-l merită.

— f. —

INACCESIBILUL POESIEI

de TOMA VLADESCU

Procesul care am văzut!) că desparte sentimentul burghez de lucrul de artă nu ar avea nici un sens să fie pus în formă polemică: el nu s'ar putea situa decât pe temeiul strict al realităților obiective. Toate lucrurile au calitățile lor, dar nu le au decât pe acestea. Fierul, mercurul, sticla, lemnul, fosforul, au însușirile lor particulare — și cine s'ar gândi oare să regrete că fierul nu are proprietățile argintului viu sau că argintul viu nu are calitățile fierului? În felul acesta, burghezul cu particularitatea lui negativă de a nu fi receptiv față de lucrul de artă, de poezie, este desigur tot atât de puțin „vinovat” — dacă noțiunea aceasta poate să aibă aici vreun sens — cât ar fi lemnul de pildă căruia i s'ar imputa că nu este bun conducător de electricitate.

Să nu ne înșelăm inutil — nici să ne facem iluzii! În toate discuțiile de artă, de obicei nu s'a pierdut din vedere decât acest adevăr! Graba cu care oamenii discută și mai ales apleacăși așa cum sunt asupra gândului lor exclusiv, le permite foarte greu, nu le permite decât foarte rar să bage de seamă că în cuvintele lor care au atâta identitate, care poate sună totdeauna la fel, se rătăcesc totuși câteodată, cele mai diferite construcții.

Când am avut pentru prima oară sentimentul acesta, care n'a alunecat în mine fără fior? Imi amintesc și acum, ceasuri calme, la Paris, în grădina casei unde ședeam... Și în acel August pe care nu-l tulbură nici măcar o adiere de vânt, noaptea ridicase deasupra noastră printre mișcările de stele fixe discul perfect al lunii. Câtă odihnă! Intins pe chaise-longue, cu fruntea amezită de cer, între prietenii cari tăceau, m'am găsit natural murmurând aceste litanii care pleacă par'că din liniștea de sus, din armonia de tăcere și de lumină a nopții:

Lune bėnie
Des insomnies

Astre fossile
Que tout exilė

Dame trės lasse
De nos terrasses....

Sau aceste calme sfășierii:

O, lune
Coule dans nos veines!

Dar n'am așteptat mult. Cineva din jurul meu se ridică. Nu era oare un profesor de colegiu, un profesor de educație fizică poate?

— Poezii ăștia sunt inexplicabile! Ce înseamnă asta: *astre fossile, que tout exilė*? Și apoi: luna... să-mi curgă prin vine! Eu sunt un om sănătos: lăsați-mă să mă duc!

L-am lăsat nu fără, totuși, să mă gândesc, și mult mai târziu, la el: de atunci știu desigur mai bine că aceleași cuvinte nu ne răspund tuturor la fel, acest inexplicabil care ne separă, știu anume că aceleași cuvinte, — aceleași sunete, aceleași culori — nu vor putea niciodată să însemne pentru toată lumea aceleași sensuri nici să aibă aceleași semnificații.

Poesia exprimă însăși această deosebire de sensuri. Luați de pildă una din strofele care nu s'ar putea socoti hermetice, dar una din cele mai cunoscute, din Rimbaud. Să mergem cu acest lunar vagabond copil și liberi, atât cât se poate, de orice participare, să privim numai, din afară, delirul lui exaltant:

Comme je descendais des fleuves impossibles
Je ne me sentis plus guidé par les haleurs
Des Peaux-Rouges criards les avaient pris pour cibles
Les ayant cloués nus aux poteaux des couleurs.

Ce lume! Cât incalculabil vagabondaj — Unde?

Firește, aici e întrebarea la care ne vom opri. Dacă de data asta cu adevărat, sintaxa nu are nimic eliptic, dacă toate elementele sunt cunoscute, știute, aproape palpabile, dacă astfel nu întâlnim nimic din toate dificultățile pe care le oferă poezia hermetică, — totuși căți

sunt aceia cari urcându-se pe acest teribil bateau ivre de liniștită groază sau de senin miracol au putut să simtă salturile lui dement voluptoase, clătănările lui de permanentă surprisă — *tohubohus triomphants!* — și au putut mai ales, sincer, călători cu dânsul! Câți au reconstituit, au epuizat, atâtea fantastice peisagii — și, un minut cel puțin, făcând o universală abstracție de Tot, ignorând tot, au putut trăi numai cu ele!

E astfel o eroare să credem că numai o anumită poezie este hermetică, aceea poezie, aș zice, care nu cade sub simțuri — sub simțul comun — și care, aparent cel puțin, n'ar întâlni criteriul logic al judecăților noastre. Dar toată poezia este deopotrivă de inesizabilă... pentru cine el însuși nu e poet!

Înainte astfel de a încerca să definim în adâncă ei realitate netura poeziei hermetice — care poate fi forma cea mai înaltă, în orice caz cea mai savantă, a adevărului poetic — sunt câteva poziții care se cer atent și bine delimitate: aceea care cu un cuvânt care despart iremediabil sensurile artistului, vocabularul, semnele, lumea, valorile lui... de tot restul, de tot ce n'ar putea să aibă acces în domeniul supraterestru al poeziei și artei.

S'o spunem de pe acum. Imaginea r'ă este deloc romantică: poetul va apărea totdeauna ca acel faimos și trist albatros, „*au milieu des hués*”. Burghezul predestinat să rămână ostil față de lucrul fosforescent la care nu s'ar gândi s'ajungă, se va găsi satisfăcut, fericit, iubind numai idoli săi de lut, o „artă” de mărgele sau de sclipiri facile, — o artă care-l înșeală — aparențele medicore și massive care-i mobilează viața, dar care mai ales compun climatul lui exclusiv: între aparențe și puritate intr'adevăr pe aici trece drumul intransgresibil care desparte lumea nepoetică de inaccesibilul artei.

1) V. Universul Literar, nr. 7 din 2 Aprilie 1938

IOAN I. CIORĂNESCU

de NICOLAE ROȘU

Despre Ioan C. Ciorănescu nu prea se știu multe. Istoriile literare, talmăcite în spirit de gașcă, nu-l menționează. Critica literară nu prea s'a ocupat de el.

D. Constantin-Stelian, într'un volum de critice, care se află sub tipar, i-a consacrat un capitol. O prezentare de ansamblu.

Cu toate acestea, nu-l socotim un nedreptățit. Un poet de mari resurse de inspirație, de posibilități tot atât de mari de creație, și care, a murit în anul 1926, la vârsta de 21 ani, răzbind postum prin două volume de versuri, consistente și bine prezentate. Înregistrarea unui fenomen poetic, împotriva oricărei obiecțiuni, nu este în funcție numai de timp, ci și de evidența lui.

Viața lui Ioan I. Crăciunescu ar putea fi încadrată într'un vers, format din trei cuvinte, — pe care el l-a tradus

astfel din Pierre de Ronsard:
„*Plimbare, cetire și visare*”...

Plimbare pe calea lactee a visului, către Olimpul poeziei clasice. Acolo unde pământul se unește cu cerul și emotivitatea se transformă în vibrație cosmică, se naște poezia, care înseamnă unduire de dragoste, freamăt intelectual, peisagiu paradisiac, dincolo de hăd și de imoral.

Cult, peste măsura îngăduită de minte la o vârstă încă fragedă, Ioan I. Ciorănescu izbutise să se familiarizeze cu o bună parte din cultura universală, mai întâi cu literatura franceză, în al cărei domeniu se mișca în voe, vibrând cu fiecare epocă, având înțelegeri pentru pătrunderea fiecărei fibre de inspirație.

Dar arta îi atrăgea mai mult decât discernământul critic, și deaceia îl vedem publicând în traducere românească

„*Esthera*” lui Racine și lăsând în manuscris versiunea tot românească a tragediei lui Shakespeare „*Macbeth*”. Un volum de „*Povestiri în versuri*”, și altul de poezii pentru copii, intitulat „*Prichindel*”, — il apropiere de lumea pură și spontană în expresii, neprefăcută, care se află dincolo de rafinamentul vieții moderne.

Pe Ioan I. Crăciunescu moartea l-a urmărit implacabil, nu i-a dat răgazul unei treziri, l-a obișnuit zi de zi cu inținericul și înghețul. Ultimele scipiri ale vieții au fulgerat însă lumini de iconă bizantină, curcubeu de flori, arcut cu reflexe de diamant peste destinația unei vieți plină de gânduri și simțiri.

După moartea poetului au rămas versurile încăpătoare în două volume: unul original și altul de traduceri.

(Urmare în pag. 2-a)

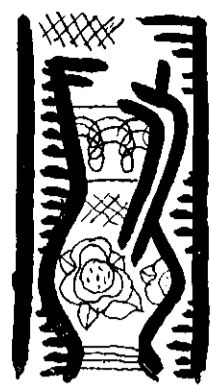
Costin Petrescu:

Soldat din legiunile Impăratului Traian

Costin Petrescu:

Călăreți din oastea lui Mihai Viteazu

CRONICA LITERARA

AUTORI SI IDEI

de CONSTANTIN FANTANERU

Premiul național de poezie 1938

N. CREVEDIA: Maria, poezii

(Ed. „Cartea Românească, 1938)

GRĂDINA

D. N. Crevedia a înțeles de timpuriu că literatura este o carieră, ca oricare alta și că în ea trebuie să răzbați, folosindu-te de orice mijloace ce ai la îndemână. Om din câmpia Dunării, venit la București la o vârstă când viața țărănească se incubase definitiv în temperament, d. Crevedia a văzut că nu are altceva mai bun de făcut decât să utilizeze cu o sinceritate absolută, toată moștenirea rurală, transmisă într-un psihism elementar, în continuă efervescență.

Până acuma, d-sa a dovedit că n'a avut o criză de transformare interioară, și orășenizarea la d-sa nu a însemnat o mutare de perspectivă, o modificare a raporturilor cu existența, o înăsprire a lor. Orășenizarea i-a oferit din plin toată inteligența ei practică, puțința confortului, prilejul de a întrebuița cât mai multe unelte pentru înfrumusețarea traiului! D. Crevedia s'a înfățișat brav și sănătos și a cerut să fie socotit neapărat un cetățean al Capitalei, și fără multă discuție, a isbutit să i se acorde ceea ce a pretins.

Acum, într'un volum de 25 de poezii, își cântă soția și fericirea lui intimă, în căsnicie. Are talent spre a face acest lucru, are temperament original, are resurse neobișnuite de limbă, și un simț special a ceea ce este îngădui și nu e îngăduit să mărturisești în public, din viața personală. O soție inteligentă și frumoasă, și cu o capacitate superioară de iubire, este pentru poet una din minunile vieții moderne, cari se cer proslăvite:

Mai proslăvesc aeroplanul.
Cruci fac, zmerit, din când în când.
Și toată viața oiu să cânt
Femeea, nopțile și banul,

Județul 'n care m'am născut
Comuna mea, cu plopi, natală,
Albaștri, caii în zăbală.
Și țara, rondă ca un scut

De aur. Dumnezeu s'o ție.
Și cum să nu mă 'ngâmfi, surată,
Când, uite, — acest mierloiu de fată
Mi-e și amantă și soție?
(Răspuns, pag. 23)

Această soție, pe care i-a oferit-o orașul odată cu minunile tehnice, cu gloria și cu atotputernicia banului, este o cocoonă. Este cel mai mare dar al vieții celei noi și are cel mai adânc răsunet în sufletul poetului! Deaceia, după ce și-a arătat voința de glorie, hotărârea de a-și stabili echilibrul social prin cucerirea banului, poetul simte o datorie mult mai mare — de a-și cânta soția. Desfășură o largă armonie de acorduri, improvizați de limbă proaspete, duioși, țâșniri neprevăzute, o impresionantă risipă de miresme omagiale, de închinăciuni învăluite în dragoste! Poetul strălucește de bucurie, dar nu-și pierde cumpătul, rămâne bărbat în puterea cuvântului, și-și răsfăță cum crede el de cuviință soția, care îi este și amantă, dar mai presus de toate, cocoonă:

Cică e și ea cocoonă!
Nu-i măcar un fir de — aglică
Și nostalgică — și mică,
S'o înscrii într'o iconă.

Și de-ar fi măcar ciuline
Fata mea cu unghii dulci —
Când pornesc prin vis, prin lunci,
Se drăgăiță de mine.

Când îmi bate luna 'n pagini,
Când îmi ninge visul coala,
Și cu traista și cu poala
Mi-o trimiți după imagini.

Și le caută prin soare,
Prin grădini, prin Mai — că știe
Că îi dau de fiecare
Câte-un franc și-o poizie.

Și mi-aduce, pe alee,
Ochi de pui de fufănică,
Vorbe mici de rândunică
Și-un obraz de azalee.

Mai mi-aduce, băetandru,
Două prepeliți de sâni
Și privirile — fântâni
Și-alt obraz, de oleandru.

Iar în brațe mi cară verzi
Pepeni, cât niște nădejdi —
Și mi-aduce — un pui de dești
Și bărbia — puf de piersici.

Cică are și ea gene!
Când ne-aflăm numai noi doi,
Mieone ca un pisoiu,
Că-i e foame și-i e lene.

Eu sunt strofelor oier,
Eu le tău, cursiv, sovârful,

Fincă dânsa șade 'n vârful
Patului — ca un boier.

Și-are și ea, cică, pline.
Brațele de desmierdări —
Când o strâng s'o trag pe nări,
Zice: Dacă mi-e rușine!

O, de-ar mai fi 'n carte vreme,
Mi-ar fi tobă de bătaie —
Dar s'ascunde prin odăi,
Sub nămeți de crizanteme.
(Cică e și ea cocoonă, pag. 70)

N. Crevedia

Situația d-lui Crevedia în lirica românească actuală, este aceea a unui inspirat privilegiat. D-sa lansează un cod de cavalierism poetic! Luptător prin vocație, aruncă înainte scutul solar al optimismului, al fericirii interioare, al entuziasmului biografic, și ridică monumentul de recunoștință aceleia care i-a încununat viața:

El mi-i fala și măria —
Când l'ingân și mi-l alim,
Spun că-l cheamă rosmarin
Și el zice că: Maria.

În cariera fiecărui poet, creația în dependență de evenimente biografice, are, firește, o importanță deosebită. Se vedește totdeauna a fi mare, poetul care ridică până la puritatea impersonală a artei, emoțiile trăite întâu aieve, în ne-

prevăzutul lor individual. Dragostea, printre cele dintâi sentimente, a dat opere de artă superioară, când autorul a experimentat-o la o tensiune eroică! Substanța lirică a volumului *Maria*, al d-lui Crevedia, o formează această dragoste cu isvorul natural în viață, dar care nu are în ea nimic dramatic, fiindcă nu se opune nici o forță împlinirii ei victorioase.

Dacă n'ar mai fi în volum și problema morții, cu tăria ei imanentă, am numi *Maria*, o carte de slavă, un imn al tinereții, al bărbăției pătrunzătoare în lume, al dragostei.

Dar, pentru d. Crevedia, tot atât de concretă cât și iubirea care i-a adus o cocoonă în casă și extaz în tihna lăuntrică, este și moartea, pe care nu o conține abstract și antitetic, ci real, ca un conținut al vieții de aici, alături de iubire:

Și se lăsase 'n seara-aceea frig,
Și goi și triști, sub lună, decedații,
Că nu-i primiau nici mumele nici frații
Și luna — o fărâmă de covrig.

Dar morții, sați de cele vechice,
Livizi și verzi și lucii, ca ulucii,
Își aruncau pe gârle patul crucii,
In foc și pulberi cele sfeșnice

Și fândări își făceau sicriile!
Să fi-auzit aplauze de oase
Și clopotele trase și-aghioase,
De nu le-aș mai putea descrie-le.
(Învieerea de apoi, 78)

Vom încheia recunoscând că am măsurat poeziile d-lui Crevedia, din *Maria*, pe dimensiunile mari ale lirismului. De contrații d-sale din aceeași serie de lansare, d. Crevedia se separă prin preocupări cu totul originale de tehnică și inspirație lirică.

Pe d-sa îl interesează mai mult problemele de viață, decât cele de artă. *Maria* este un moment biografic, în primul rând. Esențialul din volum este ceea ce s'a întâmplat real în viața autorului.

Faptul că din aceste evenimente personale, încheagă opera de artă, subliniază menirea deosebită a d-lui Crevedia. Cât privește problemele de artă, ele se rezolvă prin abundență, coloritul și frăgezimea limbii, iar autorul *Mariei*, merge mai departe și înțelege și sintaxa și morfologia, ca să nu mai pomenim de vocabularul uluitor de variat.

Ioan I. Ciorănescu

(CONTINUARE DIN PAG. 1-a)

„Vestiri”-le lui Ioan I. Ciorănescu mărturisesc o puternică luciditate, o fiziologie a gândului perfect echilibrată, în contrast cu un sentiment de prevedere al nopții eterne. Aceste poezii apar chiar ca un rod al vieții, inviate parcă din substanța unei vieți care se pierde, și poetul aduce atâtea vibrații de simțire și de gând, atâtea clarvisiune încât, nici o temere nu se arată, ci dimpotrivă, el își privește soarta calm și resemnat ca și cum însăși moartea n'ar fi altceva decât o prelungire a vieții.

Îndoiala aceasta, încolțită dela primele versuri, va lua mai târziu contur de certitudine: „Vom fi prin însăși moartea mai vii?”, — se întreabă el, pentru că în altă poezie, obsedat de același sentiment să desfășure aria unei întregi filosofii din care să se desprindă credința într-o viață nouă, dincolo de moarte, asemenea acelei metempsihoze care ne poartă de mii de ani în felurite chipuri și imagini.

La credința în spirit și în ideal, în puritate și simțire, se adaugă certitudinea unei existențe eterne:

„Iar de-ar pieri și soare și pământ,
Esența firii mele n'o să moară”...

Împletirea dintre viață și moarte este prea strânsă pentru a putea crede într-o deosebire de esențe. Totuși, nu se poate vorbi de o poezie pură, în sensul modern, de o atitudine spiritualizată, pentru că Ioan I. Ciorănescu își închipue viața în mod concret, într-o perspectivă care completează datele tuturor simțurilor. Se simt influențe variate, care se prelucresc în forme cu străluciri de cleștar, se diversifică, dar își păstrează întotdeauna o originalitate și o notă personală. Viziunea macabră din unele nopți ale lui Alexandru Macedonski se arată și aici, ultima atmosferă din „Inmormântări” dă acestei figuri limpezii și candido un rictus grotesc.

„Și'n sufletu-mi purtam pe-un catalfac

Sicriul lung, cu sfeșnice'n unghere”.
În altele întâlnim un sentiment de zădărnice, de totală inutilitate, poetul stă de vorbă cu morții, nu se îndoiește de lumea lor, și aceste viziuni deși prind contur obiectiv prin materializarea expresiei, — ele pornesc din stări subiective. O mărturisire poetică este întotdeauna un prilej unic de pătrundere în acel labirint întortochiat al sufletului, dar nu fără durere și discreție se poate cerceta această figură lăuntrică atunci când este vorba de Ioan I. Ciorănescu. Cetim în „Ruga de holnav”:

„Nimic sănătos în mine nu port
Decât doar aceste ciolane de mort”...
Dar poezia aceasta, prin ritm, rimă, expresie și imagine gâlgăe de viață, însuflețește natura, iar finalul, strigăt de bucurie, este o sfidare a morții și o cascadă de optimism. Ciclul acesta de poezii intitulat „Vestiri”, și în care predomină obsesia morții și zbuciumul de descătușare, este caracteristic firii și climatului lăuntric al lui Ioan I. Ciorănescu. O viziune din Baudelaire întâlnim în poezia „Paița” care încheie acest ciclu, și apoi sentimentul morții se despletește, firele se risipește pentru că dragostea de viață și prelungirea dincolo de anihilarea trupului să însemne nu o etapă nouă în evoluția poeziei, ci revenirea pe aceleași căi, la oazele de lumină părăsită odinioară.

Poezia lui Ioan I. Ciorănescu, fără a putea fi înfeodată unei influențe dominante, aduce totuși dovada unei ucenicii de intensitate în preajma marilor poeți. Ea rămâne o poezie de respirație amplă, de vibrație cuprinzătoare, de conștiințozitate și stăpânirea artei poetice. Clasicii, dar și modernii cari au călcat pe urma lor, au fost în stima lui Ioan I. Ciorănescu. Dacă viața sa nu s'ar fi curmat tragic poate că poetul ar fi deschis perspective și mai largi de exteriorizare unei emoții care gâlgăia în felurite imagini și expresii. A mărtu-

risi o trăire adâncă și o sinceritate în forma neprefăcută de duhuri luciferice iată ce se cere în primul rând dela un poet, iată ce avea cu prisosință autorul vestirilor.

Poeziile grupate în ciclul „Desene pe nisip”, mai mult pastele, sunt de o putere ordonatoare care le ridică până la cea mai pură intruchipare a clasicismului; elevație, liniște, privește odihnitoare, năzuință către spiritualizare. Poezia „Iarna” („Vestiri” pag. 37) strălucește într-o bae de lumină și de armonie asemenea pastelurilor lui Vasile Alecsandri. Viața prinde să clocotească în voluptăți calde și sănătoase ca în poezia „Rustică”, — sau oboșită, slutețina geme și atunci din nou viermele morții roade balada acestei existențe care se desfoare în propriul ei cuib nimicitor.

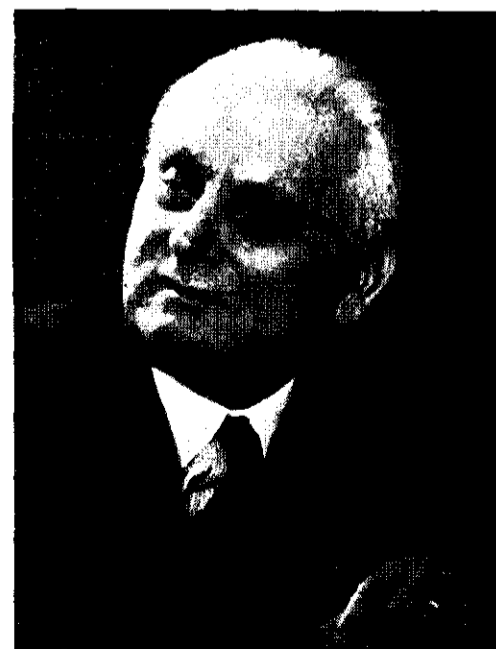
Este o ispită, în fața căreia s'au plecat mulți poeți, aceea de a face traduceri din poezii preferați, evidențiind prin aceasta o afinitate electivă, dar și o identificare cu meșteșugul poetic. „Antologia poeziei franceze” în traducerea lui Ioan I. Ciorănescu, pe cât de bogată în întindere pe atât e de selectivă. Dela Charles d'Orléans (1391) și Pierre de Ronsard până la Paul Valéry este un drum de lungă durată pe care geniul poetic l-a parcurs revenind neconținut, după epoci de decădere, la echilibrul inițial.

Fără îndoială că Ioan I. Ciorănescu înainte de a scrie versuri a studiat, a iubit și a visat și aceste virtuți pun o pecete de trăire și cunoaștere pe arta lui poetică. Un destin pe cât de repede atins de fiorul tragic al morții, pe atât de puternic și simetric organizat. Aceasta înseamnă că arta și viața se trăesc în intensitate și nu în durată, iar vârsta nu înseamnă nimic atunci când muzele și-au trimis răvașul amantului ales.

NICOLAE ROȘU

Sărbătorirea maestrului Costin Petrescu

Marți a fost la restaurantul „Cino”, un banchet oferit de Comitetul Ate-neului Român și de Comitetul Marelui Fresco, în onoarea maestrului Costin Petrescu, autorul acestei excepționale opere.

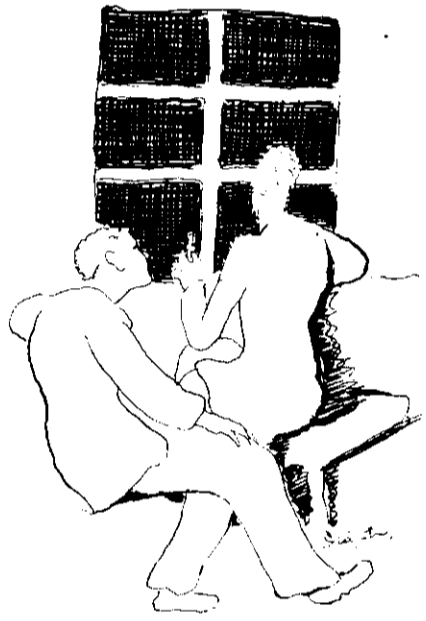
Costin Petrescu

Au rostit cuvântări d-nii: prof. dr. C. Angelescu, Stelian Popescu, Ștefan C. Ioan, gen. Dragu, Radu D. Rosetti, Trancu-Iași, Const. Kiriteșcu, N. N. Săveanu, d-na Burileanu și R. Mandrea, subliniind valoarea opereii și meritele artistice ale maestrului Costin Petrescu.

A răspuns, apoi, sărbătoritul, care, în cuvinte mișcătoare, a arătat geneza opereii și evoluția ei în mîntea și sufletul său.

autocistră de țitei în curte. Noembrie. Caloriferul ruginit al căminului studențesc duodia, fiindcă erau orele 12 ziua trecute, când apartamentele se repopulară cu băieții întorși dela cursuri. Puiu-Popescu-Paradis, student în anul preparator la poli-tehnică, sta pe gânduri lângă fereastră. Venisem să-l iau cu mine la cantină, gă-sindu-l ca de obicei, în mare ținută: co-stum bleumarin cu care ar fi putut face față unui ceai dansant, guler tare, alb, scos în revărsatul zorilor dela spălăto-ria din colțul pieței vecine. Inalt, slă-bănog, nu părea lipsit de voinicie; eu îi invidiam numai suplețea datorită că-reia vesta îi încorseta bine ca pe un greere... Fumam bucușoși că nu are cine să ne dojenească pentru pierderea po-ței de mâncare... Numai rotofoalele noastre de fum dialogau în aer. Asem-enea momente de tăcere nu erau rare la colegul meu când mă aflam cu dânsul. Îi dădeau fură îndoială prilejul să po-zeze. Știa că rămân câteodată cu o-chii nemișcați admirându-i profilul alb de Filip al II-lea, fără vlagă, al Spaniei, șeaua elegantă ce-o avea linia sa din-tre nas și frunte. Mai știa că privirea mea îndelungă se termină printr'un zâmbet ușor ironic pe seama feminită-ții care se degaja din chipul său. În a-cest caz, el se scutura brusc din tăcere, făcea gesturi largi, sportive, înțepân-du-și ochii negrii și stropșind vorbele prin buzele subțiri, ca dintr'o mitralie-ră sigură, incisivă. De data asta, uită să reacționeze...

De undeva, din altă cameră studen-țească, se auzea un acordeon trist, apoi un vesel comunicat pornografic sosi prin convenționalul tăcânit al calorife-riului. Telegrafistul anonim ne insulta generos și susținut, neavând poate mij-loc mai plăcut de a-și distra sista, Puiu nu mai puse mâna pe o daltă să isbească monoton conducta, spre a-l birui nu-mai prin perseverență. O ploaie de cio-cănele din alte odăi se grăbi, în schimb, să răspundă brutal imposterului voios,

acoperindu-l pur și simplu. Camaradul era liniștit însă palid. Mă apropiai, oa-recum intrigat, de fereastră și el făcu un salt spre ușă trăgând adânc din altă figură...

...O fată blondă, mlădie și bine le-gată, cu mâinile infundate băește în buzunarele pardesiului marron, se în-dreptă încet spre poarta căminului, pe o alee perpendiculară fațadei lui. Abia intrați pe poartă, doi vlăjgani cu serviete se despărțiră insinuant, pen-tru a lăsa-o să iasă printre ei, a-poi răsăra ca între cumetri. Iată, gân-deam: explicabilă jena fetelor de a vi-zita căminul de băieți. Dacă ar fi timpul frumos și s'ar putea deschide feres-trele, fluerăturile ochivoase n'ar cru-ța-o. Noroc că nu se îndură bieții

NUVELA FANTASTICĂ

de SIMION STOLNICU

oameni să lase a eși pe geamuri căldura scump plătită. Un tramvai roșu, jilav trecu prin fața ulucilor. Cer plumburiu. Sub haina fetei se presimțea o Veneră integră. Capul i se inclina sub apăsarea unui gând, sau a unei dureri... Cât îi eram de recunoscă-tor că nu iuștește pasul!

Cineva ciocăni iar ușa se dădu de pe-rete, înainte de a sosi răspunsul. Por-tarul devotat, cu fața mongolică, abia mai găfăia:

— Sus mai stați domne Paradis. A venit domnișoara și i-am spus că lipsiți din cămin de trei zile.

— N'a lăsat nici un bilet?

— Nu, dar a spus că vine mâine ia-răși.

— Măine ce-i spun domnișorule?...

Portarul așteptă, puțin incurcat, un cuvânt mai mult din partea colegului. Primi numai un bacșiș. Zâmbetul de slugă ipocrit solidară i-a înghețat pe fața gălbejită din cauza serviciului de noap-te. Acum se putea citi mai mult stupe-facție în expresia lui, în mâinile cu care învărtea șapca scrisă cu fir pre-cum la portarii respectabili. Poate era tată, poate avea vreo copilă. S'a dus. Ordinul nu i-a fost schimbat...

— Ai zărit-o? Ce părere ai? Imi zise cu o răceală, parcă forțată, Paradis.

— Fata e bine dar o chinușe siste-matic precăt vād. He, vrei s'o dai gata dragul meu. Nu ți-am bănuț această interesantă latură. Dar vezi să nu exa-gerezi! Nu uita că femeia e gingașă ca o cultură de microbi. Deaceea indife-rența, spre a nu da greș, trebuie să fie un termostaț bine controlat, încropit, nicidecum un frigoriger.

— Aș, vreau doar s'o apropii de ade-vărata esență a iubirii...

— Nu te înțeleg! İi spusei cu auto-ritate, convins că-l țin sub efectul ti-ra-dei mele de om de lume.

Auzii atunci, alte fraze ornamentale cu aceleași vorbe mari ca: esență, quin-tesență, absolut etc. Colegul meu eră, de alminteri, risipitor cu asemenea fraze care aveau ceva din lipsa de pre-tenție literară dar și din autoritatea u-nui om de știință.

Mă interesa însă mai mult curiosul contrast între fața lui de var și buzele-ı scilpitor de roșii — o mască ai fi zis — din clipa aceea.

— E foarte frumoasă, află, adăogă el confidențial dar tăios; este pentru a douăsprezecea oară când vine astfel. Studentă la medicina umană.

Imi mai dădu o mulțime de explicații inutile vorbind repede, poate spre a mă împiedeca să-mi exprim vreo rez-ervă.

— Dar o iubesc, o iubesc din toate tesuturile ființei mele, să nu te miri. Vreau s'o fac să priceapă un alt sens al iubirei, un ideal voit cu adevărat. Viața e voință, moartea e voință, dra-gostea e voință!...

În glasul său era un amestec de ton liturgic și fanfaron, care mă intriga mai mult decât meditația filosofului poet caruia-i împrumutase cuvintele. Oare credea în ceea ce spunea, acest adorabil tiran din anul preparator? Ceiaze ră-mănea dincolo de orice îndoială era că

Paradis avea un suflet plin de hotă-răre. Aceasta începu să-mi trezească o deosebită curiozitate pentru dânsul. Cu-riozitatea se transformă într'o mare admirație cu atât mai mult cu cât eu eram, pe atunci, subjugat de vanitatea unei femei cochete.

...Vremurile de colegiu parcă se rein-toarseră; me plimbam prin parcuri filo-

sofând cam în felul de mai sus, despi-când în patru firul a ceea ce ni se în-tâmplase mai recent: el, nobil, de ha-tărul meu, iar eu de nevoie.

Eram nefericit în dragostea mea și mi se părea că-mi descoperisem vraciul. Ca să-mi poată găsi leacul îi povesteam amănunțit pătaniile umilitoare prin care trecusem datorită firei mele senti-mentale, până mă oream răgușit, je-nat în noapte. Contrastul era enorm de dureros între mine cel plin de colbul aventurilor periferice și acest cărmaci perfect al voinței sale, arbitru al eleanței, idol neîndurat al femeii.

Orbit de admirația mea colegul înce-puse a se îngâmfa — cum am înțeles mai târziu — și a-mi ține adevărate prelegeri machiavelice despre secretul dominației în viață. Cum punea aplica-rea lor în mare legătură cu hipnotis-mul, imi dădu și câteva lecții în acest sens, spre a mă deprinde de ex., să țin privirea fixă asupra unui punct. Astfel, dimineața deschideam ochii pe un strop de cerneală din mijlocul unui carton fixat la căpătâiul patului, ca un diag-nostic și stam așa, sârmanul de mine, până lăcrămam. Deaceea, deși dor-meam onest, lumea mă credea după chef, văzându-mă într'una cu pleoape-le roșii. Plimbându-mă noaptea cu Pa-radis, rămăneam, adeseori, pentru a-i proba excesul meu de zel, cu ochii țintă în clarul de lună. O, da, ajunsese-m un caraghios! Obișnuit, la începutul plimbării, amicul, imi stabilea punc-tul de fixat cu privirea, drept înainte și apoi era sigur de executare. Numai astfel se explică faptul că-și per-mise să zâmbească în câteva rân-duri, malițios, nefiindu-i teamă să fie zărit. Eu însă fără vreau, obosit, pri-veam și lateral și am fost destul de viclean să-mi dau seama că dânsul își bate joc cu sete de necazurile mele.

realitate. Ne preambulăm printr'o pădu-rice dela marginea orașului, profitând de ultimile zile ale târziei veri a Sfân-tului Martin. Tovarășul meu se încă-lizise arătându-mi o scrisoare a femeii blonde.

— În mare parte a împrumutat per-sonalitatea mea, expresiile mele — spunea el încântat de sine. Are însă ce-i drept și o doză de inteligență pro-prie... N'arată că o supără refuzul.

— Vă salut coane Popescu!

— În fața noastră se află din nou ma-tahala gardianului.

Paradis a pălit ca ipsisul.

— D-ta și aici?

— Să vezi coane, cu îndreptarea vremii am fost permutat, dela grădi-nile din oraș aici, cât o ține plimbarea boerilor.

Prietenul meu a avut după aceea o febră serioasă și a trebuit să-i stau la căpătâi conform dorinței sale, pentru o cât mai tainică îngrijire.

...Femeia părea să presimțea ceva și încerca tot mai des a-i smulge consim-țământul unui rendez-vous. În mintea mea de om atins în amorul propriu incolțise un plan tenebros.

Nu-mi convenea ca prietenul să ce-deze cumva chemărilor medicinistei.

De-ar fi cedat planul mi s'ar fi pră-bușit. Un glas tainic, poate al experien-ței strămoșilor mei, imi spunea că nu-i vorba de o zână dar de o femeie fru-moasă care se poate plictisi precum toate celelalte în urma unui refuz repetat la infinit. Paradis oscila. Dacă bănuia acelaș lucru? Nu-l slăbii:

— Nu-ți este îngăduit să revii — îl reprimam eu, excitându-i orgoliul îm-potriva femeii. Nu. D-ta nu semeni ce-lorlalți! Prietenia și admirația mea își au rațiunea doar atâta cât te vei men-ține pe aceste culmi senine...

Indemnul meu avu efectul dorit.

Nu era în jalnica privire a lui Puiu un fel de rugă tacită de a nu-i mai pune paie pe foc mândriei care-l ducea de răpă?...

— Nu mai nădăjduesc din partea ei să înțeleagă spre ce tind, spunea el, lă-sând mâinile să-i cadă.

Lucram bine. Început să mă felicite pe ascuns. Zeul suferă, se usca de-abi-nelă. Terestra mea prietenă, cu toate capriciile ei umilitoare, binevoia să-mi acorde din lucrurile bune cu care o în-zestrăse natura, ceiaze-i puțin spus... Zeul află de toate acestea cu prefăcut desgust.

— Toate sunt animale, spunea el, o privești?

Era într'una din zilele când iubita lui se retrăgea spre ieșirea căminului, în pas de înmormântare, cu cerbicea frântă.

— Știi ce poartă ea acum pe sub pardesiu? Halatul dela disecție. Azi e Joi... Știi că vine dela disecție... Așa venea la întâlniri înainte. Ah, n'am putut s'o sufăr în ziua când mi-a spus cu orgoliu, cum a ciopârțit pe un Ado-nis... Ascultă, l-ai cunoscut pe...

Amicul se opri, îngălbeni și privi cu fața aproape mutilată de o scârbă inex-plicabile, spre un obiect invizibil pe pardosea.

Și poate că nu mi-ar fi venit a crede asta dacă nu aș fi avut prilejul, în sfâr-șit, să-l văd pe el însuși slab de inger. Iată cum: ne aflam într'o mică gră-dină publică pe 'nserat. Apăru în fața noastră un gardian care duse mâna la chipiu salutându-l în special pe Puiu. Îl întrebă chiar pe un ton cordial:

— Ce mai faci domnule?

M'a surprins, fiindcă, tupeul acestui gardian. Trecurăm de el. Puiu scoase un geamăt și începu să tremure.

— Nu trebuia să-l întănesc, ah, ca-lamitate, spuse el, ca în delir.

Atât. Mi-a fost cu neputință să-i smulg vreo lămărire asupra acestei ciudățeni.

În fine, o fanfaronadă mai mult. Colegul mă rugă să-l conduc imediat la cămin, fiindcă e bolnav. Avusei to-tuși un nostim prilej să mă conving de

Am ieșit încet din cameră. Uitase de altfel că mă aflam acolo. Eram impres-ionat, deși nu înțelesesem de ce, totuși plin de ciudă că într'un fel mă desarmase iarăși. Mă temeam să nu-mi fi făcut numai iluzii în privința influen-ței mele întoarse asupra lui. Mă temeam că o altă putere, bizară, îi comanda să fie neîndurat până la moarte cu fe-mee. Altminteri, prevederea mea pă-ru nu dea greș. Adoratoarea priete-nului nu mai veni multe zile de-arân-dul.

Intr'o Duminică, dânsul propuse, bi-nedispus, o plimbare mai lungă; invidiam din nou rezistența omului acesta. Lăsarăm orașul departe, traversarăm miriștile fără sfârșit în timp ce stâlpii radiofonici scădeau în urma noastră, văzând cu ochii. Mirosea a sfeclă des-gropată pe tot câmpul sub cerul lim-

pede. Ajunserăm în fața unor clădiri inexpressive între covillirele rânite ale unor păduri.

— Aici locuște ea, spuse Popescu Paradis, tolându-se pe iarba arsă

— Glumești?

— La fratele ei, ofițer...

— Tot n'ai înțeles — mai zise el cu un râset sec, în fața aerului meu per-plex. Aici este un fort. Fratele o aduce în fiecare zi la Facultate cu automobi-lul fortului. Poate între kolegele ei din provincie este un caz unic. Dar în fond nu-i decât o banală soluție a proble-mei locuinței. Fata respiră aer de câmp în fiecare zi, aceasta-i în adevăr, o ori-ginalitate a ei printre palidele chipuri universitare. Dar intemperiiile fac dru-mul lung mai anevoios, de multe ori, când îl parcurge doar ca să mă vadă... Iată ghereta unei sentinele. Nu putem înainta dincolo de o anumită zonă din jurul fortului. Să ne 'ntoarcem. Auzi trompetul?...

Șovăii o secundă, tentat — pare-mi-se — a o vedea pe femeia cu bucle de aramă ieșind ca o spioană fatidică printre baionetele reglementare, din pădurea toamnei.

Ne-am întors renăscuți și am mân-cat porții duble la cantină. Meditai mult la singurătatea care făcea din a-mica lui Puiu, o creatură aparte care nu locuia nici în centru, nici la peri-ferie, nici în provincie. Dece nu mai venea?...

Spre iarnă reîncepură chefurile și ceaurile studențești. Piața vecină că-minului, cu toate bodegile era un sector de Heidelberg. Paradis bea fără să dan-seze, fără să se atingă de vreo femeie. Odată-mi spuse că se trage dintr'o fam-ilie de aleasă viță armeană ce-și da-tora faima unei severe orânduiei econo-mice; glasul său împrumuta acestor e-vocări sarbede — nu știu de ce — un timbru de poczie. Ne desprindeam de cele mai multe ori din tărăboiul înghi-țitorilor de bere confundându-ne în noapte și 'n beție a gândului. Amicul se astenizase, câteva tullele îi crescuse-

ră lungi din bărbie și-i dedeau aspectul supt, ascuțit al unui fanatic. Într'u-na din aceste nopți târzii, la lumina vie albastră a focului de acetilenă, cu care oamenii mascați reparau șinele de tramvai reapar în piața gardianul. desigur geniul său rău. Puțin beat cum era, Puiu plânse pe stradă. Se pornise vântul și cu el odată o ploaie rece. O-chii săi mă îngrozeau, aveau ceva sum-bru dedesubt.

Atunci veni mărturisirea. Unul din cei mai buni amici ai lui se sinucisese în anul precedent. Neputând fi identi-ficat la vreme ajunsesse pe masa de zinc a facultății de medicină și chiar sub scapelul fetei dela fort. Era Ado-nis-ul cu pricina... Oare atitudinea lui Paradis deriva din repulsiia subconști-entă pentru halatul cu miros de for-mol? Simțeam că amândoi fusesem un joc de păpuși în mâna umbrelor...

N'am înțeles prin ce asociere de i-dei s'a hotărât a-mi face asemenea destăinuire chiar în noaptea aceea... Evițam să-l vizitez. Căminiștii îl cre-deau zănat.

A bătut într'altă noapte la mine. A-fără ninge cu vârtejuri: prima nin-soare 'n lege. Era investmântat ca pen-tru excursie.

— Vrei să refacem plimbarea aceea pe câmpie? m'a întreat somându-mă cu ochii negrii dilatați.

— Te'ncumeți, pe așa viscol? am răs-puns timid. Ne mănâncă lupii omule!

— A, nu-mi trebuie decât oameni, oameni, cari să aibă curajul absurdului, eu mă duș singur mi-a strigat, trântin-du-mi uca. A trântit-o ca să nu mă pălmuiască.

Știam că nu se mai întoarce. Câmpia imaculată din jurul fortului i-a șters din minte suvenirul halatului pătat de disecții, gândeam eu simplist. Halatul cel nou, de zăpadă cădea mînutat pe trupul femeii cu scapelul pregătit pen-tru altă ședință...

De ce nu mai venea?

I-am spus gardianului. Nu s'a mi-rat. A scos tabachera și-a dintre dîntii lungi, galbeni și surăzătorii:

— Săracul, imi da mereu bacșiș când ne vedeam, fiindcă eu l-am găsit mort pe prietenul său care s'a împușcat în-tr'un boschet, acum un an. Mi-aduc aminte că după aceea am fost permutat paznic la cimitir. Cea mai proastă meserie. Ne dă de colo până colo. Leafă mi-că...

Tristețea lui Pan

Pan s'a 'nfundat între sălcii,
Trist, cu naiul în brâu
Să-și privească încă odată chipul
Aplecat pe brânci peste rău.

Și astăzi și eri, pe lunci de răchite
Frumoasa albă — cu ochii flori vinete
Și-a răs de pândă lui de copite
Și n'a aprins-o spasmul din sunete.

Acopere cu pleoapele foamea din ochi,
Să n'o mai vadă, să n'o mai halucineze;
Dar umbra ei îi merge alături,
Albele mâini pe clapele săngelui să-i vibreze.

Macii roșii amintesc buzele ei de coraliu,
Răchite parfumate cresc pe unde a trecut,
Repertoriul verii cu farmecul variu
— Răs vegetal de seve —spasmul mut.

Pretutindeni, pretutindeni o citește n'r'un semn
Și florile patimei îi cresc până la coate,
Sălcile arcuiesc șoldurile ei în lemn
Iar diavolul mic cu săgeți îi dă roate.

ION BALAN

Simplă-i bucuria mea adevărată

Simplă-i bucuria mea, adevărată
Cu obrajii de copil liniștit
În gând îi fulgeră fruntea'nstelată
Zâmbetul, încă n'a murit.

Orizonturi, prea multă lumină
Pentr'un zvon de viață uitată.
Cerule învață rugăciunea pământului.
Simplă-i bucuria mea, adevărată.

Iată printre lacrimi soarele strălucește
Intr'o copilărie depărtată.
Povești, fragede zile,
Simplă-i bucuria mea, adevărată.

IULIAN VESPER

POPASURI DE SFINȚI

Era'n răsurce de veacuri,
Când sfinții plecau din cetanii;
S'opreau în chilii cu cerdacuri,
Sfinșind discuri de danii.

Purtau cu smerenie, psaltirea sub glugă
La vreun popă cucernic făceau un popas;
Gustau din leușteanul adus de vreo slugă
Și'n plecaciuni de sfială și șopot de glas
Cerseau îngăduință, nopții de mas.

Acolo, în taină, genunchii tociți de mătani,
Pe lespezi de piatră, smeriți și-i plecau;
Ochii scăldați în lumina de sfinte litanii
Mila prea bună și harul preasfânt îl cereau.

Zăboveau desculți prin cele cătune
Cu fețe supte de rugă, dormeau sub cetini de brad
Drept căpătaie: ceasloave din ramuri străbune
Blagosloveau somnul în murmur de vad.

Prim vis ciopleau din pietate, troiță de cruce
In jurul ei serafimii, soborul de ingeri adună
S'o citorească pe cer, la drum de răscruce
Ca semn de hotar, pentru ciobanul cu turma din lună

Voroave cu tălc, din sfânta scriptură
Luceferii citeau, cu glasul de popi
Stelele pe boltă, pristolnic de prescură
Duceau pentru slujbă, pe Drumul de Robi

ION HAMBAȘIAN

Săptămâna muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

Probe și dublări la Opera Română

Perioada ultimă a stagiunii de Operă din București, situată în miez de primăvară, a fost consacrată în parte primăverilor de carieră artistică, dând întâlnire, în scenă, precum am mai arătat, tentativei lirice tinerești.

Este aceasta una din îndatoririle unei Opere în special al unei Opere de Stat, iar proporțiile care s'au dat anul acesta împlinirii ei, depășind în număr și felurime ceea ce se făcea de obicei cu acest prilej, nu poate decât să bucure.

Să bucure, pe candidați, pentru mijloacele de control practic și de afirmare ce li s'a dat; direcția Operei pentru materialul artistic ce i se oferă și de care va putea dispune; publicul, pentru ocazia ce i se dă de a arbitra, în anumite măsuri, aceste concursuri, luând totodată cunoștință de starea recoltei de talente și de speranțele pe care le prezintă pentru efectivele de mai târziu ale Operei noastre.

Totuși, pentru ca inițiativa Operei, excelentă în intențiile ei, să dea tot rodul cuvenit, sunt necesare unele condițiuni, în special de metodică și amănunțită punere în valoare, de înțelegere și îngăduință. Prima condițiune pare să fi fost însă numai parțial atinsă iar cea de a doua se va putea verifica abia în stagiunea viitoare, când se va putea aprecia selecția și îndrumările pe care diriguitorii activității artistice a Operei le vor efectua.

Revenind la primul punct, trebuie să amintim că nu este suficient a procura candidatului la cântul scenic câteva corepetiții, câteva sfaturi și o repetiție de scenă grăbită, și a-l lăsa apoi să infrunte un spectacol, încolțit de riscuri multiple, agravate de amenințarea consecințelor distrugătoare de morală și de presupusă carieră, în caz de insucces.

Pentru a putea judeca însă riguros un debut, trebuie să i se pună la dispoziție toate mijloacele pe care, cu atâta

grijă și minuțiozitate le acordă marile scene străine, noilor veniți. Corepetiții amănunțite și de ansamblu, supravegheri și călăuziri atât regizorale, cât și muzicale și vocale, de către cei mai autorizați și experimentați specialiști, în sfârșit mai multe repetiții sau cel puțin două, cu orchestra, pentru a pune la punct în chip desăvârșit toate elementele ce constituie un debut.

Numai în cazul acesta, se poate lua act în chip concludent de resursele unui talent și se poate aduce un serviciu deplin artei, instituției și publicului.

Iar în cazul când aceste posibilități nu există, în toată calitatea dorită, indulgența cu care trebuie privit un început scenic trebuie să fie mult mai mare, la nevoie, permițându-se în anumite cazuri încă una sau două încercări, pentru a nu se zădărnici aptitudinile a căror insuficiență în reușită este și în funcție de circumstanțe nefavorabile.

De asemenea, în bugetul, cât de modest al unei Opere, trebuie să existe un anumit fond anual dacă nu pentru burse de desăvârșire a studiiilor cel puțin pentru angajarea permanentă a unui maestru de artă lirică, în îngrijirea și sub controlul căruia să poată progresa atât tinerele elemente angajate ale Operei, cât și debutanții de talent, a căștia măcar un anumit timp din an, pentru a-și putea împlini cât mai multumitor lipsurile și a învăța rostrurile artei la care aspiră.

De aceea, credem că ultimele probe nu trebuie să procure deducții hotărâtoare, ci să fie privite mai curând ca indicațiuni, ale căror urmări se vor lumina definitiv, ceva mai târziu.

Bine înțeles, atunci când există chiar sub înfățișări defectuoase, rezerve dovedite de materie primă artistică, aptă perfecționării.

Debutul d-rei Elena Dumitriu poate fi considerat printre cele mai îngrijite. D-sa și-a format un fond de muzicalitate constituit mai curând pe baze tehnice de cât fizice, atenția și îngrijirea cu care reușește să-și conducă vocea meritând să fie subliniate. Mobilitatea, egalitatea sonoră în coloratură, tendința de stilizare serioasă, pe care le-a făcut apreciate, au recomandat laudabil înclinările frumoase ale d-rei Dumitrescu, către finețe vocală și conștiințiozitate artistică.

Tânărul bas Florian Delescu, cu voce al cărei timbru cald și debit plin și ferm ar putea fi foarte frumos folosit, n'a putut decât răsfleși și nesigur să le facă trecute în seamă, copleșit de cele patru roluri în care a debutat (Povestirile lui Hoffmann) și în deficit cu pregătirea necesară unui început atât de complicat.

Perspectivile d-sale rămân totuși interesante.

Dintre tinerii cântăreți angajați în ultimii ani de Opera Română cităm insistenț pe d. Vasile Alexiu, artist al cărui frumos talent pus la preț de o școală excelentă, a evoluat mult. I se cuvine toată atențiunea în viitoarele distribuții ale Operei, repertoriul neavând decât de câștigat de pe urma concursului, astăzi prea limitat, pe care i-l poate da acest artist.

D-na Maria Blejanu și d. N. Secăreanu au avut de asemenea bune afirmări.

Leopardi și țările române

de C. N. NEGOIȚA

S'a comemorat, anul trecut, o sută de ani dela moartea lui Leopardi. Personalitatea, prin esență lirică, a poetului italian, armonia infailibilă a versului în care durerile întregii omeniri și bucuriile mărunte, învăluite totuși de tristețea scurtimii lor, prezentimentul morții sau calmul vieții de provincie, unde participarea la existență se scurge în monotonie, — temele tratate cu deosebire de Leopardi, — au fost evocate cu acest prilej.

Nu am lipsit nici noi dela acest oficiu solemn, și printr'un festival al Institutului de cultură italiană din București, prin foiletoanele și notițele răspândite în presa românească, s'a arătat publicului ceea ce lirica universală datorește lui Leopardi.

Dar dacă Leopardi a fost totdeauna iubit la noi, — și dovada o fac numeroasele traduceri, dintre care unele au izbutit să dea o imagine oarecare a poemelor originale, — nu este îndeajuns de cunoscută bogata activitate a gândirii lui, pe care o regăsim fie în *Operetele* morale, fie în însemnările publicate mai târziu, după acel vestit jurnal personal intitulat *Zibaldone*, sau, după subtitlul dat de editorul Le Monnier: „Pensieri di varia filosofia e di bella letteratura”.

Începând din 1820, Leopardi a trecut în *Zibaldone*, observații în legătură cu țara, origina și limba noastră, vorbind când de Moldova, când de Valahia, când de Transilvania. Sunt aici notații și asupra folklorului balcanic, deopotrivă de interesante pentru noi, deoarece el pomenește și despre Români macedoneni. Cea mai mare parte au fost reproduse, în italienește și franțuzește, așa cum sunt trecute în Jurnalul lui Leopardi, de către d. Alexandru Marcu, în lucrarea „Romanticii italieni și români”.

Reamintind preocupările lui Leopardi despre limba și origina noastră latină, dintr'o vreme când atât de puțin se știa despre noi, socotim că aducem și un omagiu pios divinei personalități de la Recanati, care, în târșorul unde și-a petrecut cea mai mare parte din cei treizeci și nouă ani ai vieții sale, a scris cu multă competență despre țările române, vârstare latine izolate de trunchiul roman, dar nu mai puțin imobilizate prin pecetia lămurită a originii lor.

Mergând pe urmele puțin cunoscute ale lingvistice, a ajuns și la problema limbii moldo-valahe. La vârsta de 22 ani, în Septembrie 1820, — Leopardi însemna condițiile pentru ca o limbă să poată fi universală, asemenea limbii latine.

Urmează pasagiul în care se pomenește despre Transilvania:

„Acest lucru, — spune Leopardi, — se poate observa la limba latină, ale cărei vestigii însemnate se găsesc în

multe părți din Europa (și poate și în alte părți), după cum se pot afla, dacă nu greșesc, în Transilvania, în Polonia, în Rusia, etc.”.

La 24 Aprilie 1821, îl vedem însemnând preocupările sale asupra limbii celor dintâi locuitori ai Italiei, stabilind apoi faptul următor, după teoriile filologice curente: „limba acestor neamuri, precum de altfel greaca și latina, ar fi derivat din cea indiană, deoarece popoarele indiene, de pe țărmurile Orien-

Peste o lună, poetul însemna iarăși gândurile sale despre rolul latinei în trecut, arătând totodată următoarele:

„limba valahă, derivată și ea din latină... prin faptul că și-a păstrat forma primitivă, ne poate da multe știri despre latina vulgară, păstrătoare a formelor vechi ale limbii, așa cum sunt toate idiomele populare”.

Însemnarea aceasta este datată 8-9 Iulie 1821. În continuare, pentru aflarea proprietăților primitive ale vechei latine (*le ignote e primitive proprietà del latino antico*) se referă la numeroasele dialecte ale limbii italiene.

Puritatea latină a vorbirii noastre este afirmată cu prisosință, deoarece:

„limba valahă... n'a fost niciodată, și nici măcar pe cale indirectă, influențată de vreo literatură, după câte știu eu”. (9 Octombrie 1823).

În altă însemnare a lui Leopardi se află o reproducere după „Buletinul universal de științe și de industrie”, condus, pe atunci, de Ferrusac:

„Sur l'idiome moldave, extrait d'un manuscrit de M. le C-te d'Hauterive” (*Wikinson*, Tableau de la Moldavie et de la Valachie, etc.).

Cu toate greșelile de transcriere a cuvintelor românești, provenind dela autorul articolului, și de care Leopardi nu poate fi făcut răspunzător, este interesant faptul că poetul dădea atâtea atenție limbii noastre, pe care o lua drept obiect de studiu în cercetările filologice.

Din aceeași revistă, Leopardi mai extrage o notă asupra cântecelor populare, grecești. Analele literare din Viena dădeau o recenzie a culegerilor făcute de Fauriel și Stefanovici. Nu erau străne, acolo, cântecele datorite altor neamuri din Grecia:

„Aceste trei popoare. — spune poetul italian, — sunt: Albanezii, Valahii și Bulgarii...”.

Din același an, aflăm ultima însemnare, — o aluzie numai, — asupra unei cărți pe care Leopardi voia, poate, să și-o procure: *Grammatica Daco-romana, sive Valachica, latinitate donata et in hunc ordinem redacta a J. Alexi*.

De gramatica aceasta s'a slujit și publicistul Carlo Cattaneo (1801—1861), pentru a arăta paralelismul dintre limba italiană și limba română (**).

Iată notele și fragmentele filologico-istorice, pe care am socotit interesant să le semnalăm, meritând să fie reamintite și după comemorarea lui Leopardi, a cărui amintire ne este scumpă și prin aspectul acestei opere mai puțin cunoscute în România.

*) Despre contele Alexandru de Hauterive (1754-1830) a se vedea; N. Jorga—*Istoria Românilor* prin călători vol. II, pg. 224 și 226.

**). În această privință, „Romanticii italieni și români” de prof. Alexandru Marcu.

Giacomo Leopardi

tului, au trecut către cele ale Apusului și s'au așezat în Grecia și Italia”.

Însfârșit, încep să vorbesc și despre noi:

„Limba valahă, care își are origina în limba soldaților romani, lăsați acolo de Traian, se apropie, prin multe cuvinte și prin multe fraze, de limba italiană, și ne arată, fără îndoială, vechimea destul de mare a ei”. Iar mai departe:

„Limba lui Lațiu s'a răspândit în apropiata Ilirie și în Orient, nu mai puțin decât s'a răspândit în cele două Galii și în Apus. Și numele de *Romania*, care până în zilele noastre s'a păstrat, și limba numită de către valahi, *românească*, care atât de mult se aseamănă cu latina, după cum ne confirmă, de curând, un călător...”.

Așază apoi limba noastră alături de cea franceză și spaniolă, prin latinitatea ei netăgăduită:

„... așa dar, scria poetul la 12 Mai 1821, — latina vulgară, mai mult sau mai puțin alterată de amestecul străin, se menține fără întrerupere, în Spania și în Franța (precum și în Valahia), dela prima ei introducere, până la ivirea limbilor spaniolă și franceză, iar prin intermediul acestora, până în zilele noastre”.

Grupările plastice la noi

de PAUL MIRACOVICI

Grupările artistice la noi nu au avut o importanță atât de covârșitoare ca în alte țări — Franța de pildă. Într'adevăr până la Luchian, primul mare nedreptățit, plastica noastră puțină cum era își urma un drum comod și liniștit, înțelegându-se și încurajată de toți cei ce contau în cultura noastră, adică de o elită care dacă era restrânsă, îi era unanim binevoitoare.

Intr'un fel era rău. Lipsa diversității, de contrast și deci de desbateri, dovedeau slaba vitalitate a copilului care era arta noastră atunci. Mă întreb chiar dacă Grigorescu nu ar fi profitat de o „opozitie” inovatoare, dacă aceasta nu l'ar fi mântuit de abandonările supărătoare de mai târziu. Că Luchian și Andreescu ar fi putut împlini această nevoie nu mai e nici-o îndoială, însă ei înșiși au fost copleșiți de Grigorescu iar când au căpătat conștiința propriei lor personalități era prea târziu: Grigorescu, bătrân, închidea ochii în plină glorie la Câmpina. Prima încercare de a evada din convențional a fost făcută sub zodia lui Luchian care a înființat soc. „Arta Română” dar care, cu tot interesul ce-l provocase a trebuit să dispară după o destul de scurtă existență. Apoi, „Tinerimea Artistică” a avut un rol de frunte în viața noastră plastică.

În anul „Tinerimii” au avut mai toți artiștii noștri și primele decepții și primele succese. Acolo s'au făcut confruntările între Petrașcu și Vermont, Brâncuși și... Iordănescu. Tinerimea devenise cea mai importantă manifestare artistică și solicitudinea Curții îi dăduse o aureolă, un prestigiu pe care nu le-au mai atins nici-o grupare și nici un Salon Oficial de atunci încolo. Vernisajul ei era evenimentul cel mai de seamă al vieții mondene. În treacănt fie zis, cu toate păcatele inerente amestecului „mondenui” în viața artistică — nu era rău. Azi, o persoană indiferentă într'o expoziție, constituie un public obișnuit.

După răboi, câțiva artiști, uniți de ura implacabilă împotriva conformismului și a falsei tradiții, au reinviat vechea „Arta Română” a lui Luchian. Theodorescu-Sion, inițiatorul — cel mai dinamic și mai interesant dintre ei, nu a putut împiedica însă destrămarea, cu tot entuziasmul său. Din nefericire, și această încercare a confirmat încă odată nesociabilitatea artiștilor: după câteva expoziții re-

alente interesante și la care contribuiau artiști ca Theodorescu-Sion, Dărăscu, Tonitza, Steriade, Petrașcu, Șirato etc., asociația dispărea.

Cam în aceeași epocă, „Tinerimea Artistică” văduvită de câțiva membrii care-i făcuse fala și care fic că muriseră sau plecaseră în străinătate — încerca prin stăruitoarea sârșuință a d-lui Kimon-Lotrâni să-i redea interesul de altă dată. Invitat de cei mai aleși din generațiile mai noi și care se distinseseră la Salonul Oficial, încet-încet societatea altoită cu contribuția unor artiști ca Ștef. Constantinescu, L. Grigorescu, Ionescu-Sion, Papatriandafil, Iorgulescu, Baraschi și alții, a recăpătat o atmosferă de libertate și tinerețe sugerată de titlu.

Una din cele mai închegate și mai importante asociații a fost a „Celor Patru”: Tonitza, Șirato, St. Dumitrescu și Han. A trebuit moartea atât de timpurie a lui St. Dumitrescu ca să desprecizeze acești excepționali artiști. Din pietate, tovarășii cu care pornise Ștef. Dumitrescu nu l'au înlocuit așa că cei 3, rămași continuă să ne ofere expoziții de cel mai înalt interes. E poate gruparea cu cei mai mulți sorți de viață. Noi îi urmărim din toată inimă.

„Extremiștii”, adică acei din pictorii noștri cari au fost tentați de experiențele cubiștilor s'au asociat într'o grupare care deși își schimba titlul în fiecare an („Unu” „Contemporanul”) era compus din aceiași membri; Mary, Marcel Iancu, Marg. Sterian etc., și care ilustrau o pictură cerebrală, în care literatura și preocupările metafizice covârșeau interesul plastic. În mijlocul lor, căutărele și reușitele lui H. Catargi — pur picturale — contrastau, în avantajul net al acestuia din urmă.

Acum 8 ani a luat ființă „Grupul Nostru”. Un mănunchi de artiști fără dorință de a împune sau a se aservi unei școli sau curente, s'au asociat pentru a expune împreună. Astfel, din inițiativa lui C. Baraschi, Băjenaru, M. Constantinescu, Șt. Constantinescu, L. Grigorescu, Ionescu-Sion, H. Avachian, Cassilda și Paul Miracovici, Al. Moscu, G. Nichita, Al. Phoebe etc., fac prima expoziție în 1931. Fără statute, și o desăvârșită libertate, fiecare expunea ceace realizase mai bun în decursul anului. Poate pe lângă camaraderia ce unește pe expozanți, completa li-

bertate constituie secretul duratei acestor asociații. La început, membrii „Grupului Nostru” erau pe puteri aproape egale, în orice caz, îndreptățeau aceleași speranțe; de la Al. Phoebe care flirtază cu expresionismul căruia îi dă o notă atât de personală și până la cumintele Al. Moscu Azi, diferențierile din ce în ce mai accentuate, mai adâncite măresc și mai mult interesul „Grupului Nostru” în plastica românească. Supt titlul „Luchian” căți-văd din cei mai tineri și mai valoroși artiști; legați de o ideologie comună ca și aspirații de arte din cele mai înalte au fondat — e cea mai recentă dintre grupări — o asociație care promite să aibe cel mai frumos viitor: Geo Zlotescu V. Höllich, G. Vânătoru, Basarab sunt numele entuziaștilor.

După cum se vede din această înșirare suntem departe de Salonul Refugiaților dela Paris și de expozițiile lui Manet în bărci. Totuși pentru noi, asociațiile, grupările au contribuit mult la educarea publicului fie că erau complet lipsite de interes și erau criticate cu asprime fie că erau interesante dar lasau publicul indiferent. Controversele, certurile chiar au folosit, fără să uităm tentația repetată de a fi vizitate, forțând astfel nepăsarea unui public nelămurit și mai ales nepregătit.

Brăjară

Corăbii străne'n copci de-azur
Săltau pe mări incondeiate
Tâind în smalturi — verde dur —
Strânsoare glesnei alintate.

La zarea scrisă'n tibîșir
Luceau zăpezile sihastre —
Luceferi doi brodau în fir
Legenda nopților albastre.

Dar mâna ta cum a foșnit!
Ca spumă albă dintre unde
Brăjară gândului, stârnit
Depart, cine știu unde...
MIHAI NICULESCU

Cerul în icoană

Colindul zorilor la geamuri verzi
a înflorit, în boarea gerului,
aroma năzdrăvană'n care pierzi
și umbra ta și urma cerului.

Isus, un abur de lumină, plin,
în ieslea de omăt, cu stele'n păr, —
veghiază trecerea sub cer străin,
știutul drum, cu magi, spre adevăr.

Ciobani cu băte prinse în pământ,
cari poartă frica ielelor în sân,
pe umeri au brăzdare mari de fân —
cu gând să-l ducă Domnului ca legământ.

Și s'a umplut cu ape și cu stânci
tot geamul, înclinând în zori de zi
re'ntoarcerea minunii de atunci
și-a cerului ce'n sticlă se urzi.

Păstorii au pornit la drum,
iar umbra lor călătorește poate și acum.
GEORGE DRUMUR

ȘTEFAN

Ștefan Petică
(Desen de I. Marinescu-Valsan)

PETICĂ

de N. DAVIDESCU

Ștefan Petică s'a născut în satul Bucești, într'a 20-a și din luna Ianuarie a anului 1877, dintr'o veche familie răzoșească. Părinții lui, Enache și Ecaterina, erau gospodari înstăriți și de cinstite printre sătenii cari vorbesc și acum despre ei ca și despre fiul lor Ștefan Evident că nu poate fi vorba despre o apreciere literară sau culturală a operei acestui poet și critic cu aspecte multiple, cât despre cinstirea, în faima pe care o simt și a lor, a unui consătean despre care știu acum cu toții că reprezintă o nobilă pagină de cultură românească apreciată de cărturarii țării.

A debutat la „Lumea Nouă” în 1896 și activitatea lui acolo trebuie să fi fost prodigioasă de vreme ce, pe lângă o cantitate uriașă de articole, vedem anunțându-i-se, întâi, la 21 Decembrie 1897, „libretul unei opere comice în trei acte intitulată „Notarul Furtună” făcută în colaborare cu amicul Macedonescu și a cărui muzică e datorită maestrului C. Dimitrescu, compozitorul îndestul de cunoscut de publicul român și autorul unei alte opere: „Nini”. Nu am putut găsi nicio știre despre această lucrare și tot așa despre „o dramă în 3 acte intitulată „Păcatul strămoșesc” care urma să fie după cum anunța „Lumea Nouă” din 18 Februarie 1895 „prezintă în curând Direcției Teatrului Național”. Aceeași „Lumea Nouă” mai anunța la 3 Martie 1898, apropiată „punere sub tipar a unui frumos roman psihologic datorit d-lui Ștefan Petică, roman care se numește: „Vis primăvăratec”.

Toate aceste lucrări se vor fi pierdut fără urmă dacă nu cumva vor fi fost salvate, sub altă formă, de autorul lor care, revenind, potrivit obiceiului și metodei lui de lucru, asupra lor, din această întâie a lor formă le va fi concentrat sau difuzat în alte lucrări ulterioare, fie de proză fie de versuri. Ele, în tot cazul, făceau parte din epoca cea mai puțin caracteristică a activității lui Ștefan Petică și care a fost trecerea lui pe la socializări.

Activitatea lui Ștefan Petică începe însă să se amplifice considerabil și, după o scurtă colaborare literară la „Lumea Nouă”, la „Literatură” sau la suplimentul literar al „Lumei Noi”, tipărite în 1900—901, în revista „Literatură și Artă Română”: „Solii Păcii”, despre care „Depeșă” din 10 Aprilie 1901, putea să creadă că „răsturnând cu totul vechiul concept clasic, autorul stabilește o tehnică asemănătoare cu a lui Ibsen și Macterlink, păstrând în același timp liniile generale ale artei romane din timpul maștrilor bizanțini”.

O, laudă-te că ai o mare
Ștefan Petică
ce-ai scris în vechi Turburătoare
sub unghia de fier de țară
Prin aiuri ca o bouare
și vâlcărește ca un vis
cu o ușură și o povară
Dăruie timpului albit

Oameni aburată
de grafi albă ce-ai murit
Aburată u uida tremurată
Ca ușa pală u așezată
Tăcerea omă lăuzită
Cu într'un țigăle părăsit
O, lumea țării aburată
In laudă Petică u așezată!

Fotografie după un manuscris al poetului

Tot atunci începe să publice în „România Jună” o serie de poeme care, sub titlul de „La Creatura di bianco vestita”, aveau să apară pe urmă, în volum, cu titlul general de „Fecioara în alb”.

Apar apoi, rând pe rând, „Moartea visurilor” și „Serenade Demonice”, alături de nenumărate schițe, amintiri, evocări, nuvele, studii de critică literară, de sociologie, de estetică, risipite pretutindeni, sub o mie și unul de pseudonime, unele poate rămase încă necunoscute, cu dărnica înfrigurată cu care soarele, când e să apună vara, aruncă ultimele lui turete de lumină și de căldură pământului.

Toată această înfrigurată activitate a fost însă, în vicia poetului, risipită în zadar.

Petică și-a dat seama că trăiește o vreme potrivnică idealului său de artă. „Era vremea — spune el în „argumentul” volumului „Fecioara în alb” — când se sfârșeau idealurile cu pornirea furioasă cu care trebuie „se să fi dărâmat odinioară idolii de pe altarele lor

de marmoră albă”. Aceasta a fost, de sigur, suferința lui cea mare. Desorientarea literară generală de atunci îl ținea în afară de centrul din care ar fi trebuit să iradiază îndrumări în afară și mândria lui nu se împăca cu o situație pe care o socotea nedreaptă. „Ateneul Literar”, anul I nr. 7 din Septembrie 1925, de sub direcția d-lui Gr. Tăbăcaru, ne aduce, în această privință, următoarea notiță răzleală, dar revelatoare, a lui Ștefan Petică: „Semnul lui Cain”. Un roman în care să se arate omul care „nu s'a bucurat niciodată de nimic, care a fost totdeauna respins, care a văzut totdeauna pe alții luându-i înainte, care e părăsit cu înțelul de prieteni, care nu are nicio femeie, care nu-și poate îndeplini nicio dorință pentru că poartă semnul lui Cain adică, pentru că sufletul lui e așa făcut încât nu se poate împăca cu nimeni și cu nimic”.

Aspirațiile lui, de altă parte, către o lume mai bună, înnoite prin dragoste și prin avânt de socialismul în care se asvârlise copilărește, și întemeiate pe iubirea dintre oameni și pe ridicarea nivelului lor sufleteș și intelectual, deșteptau în inima lui dorința de a se vedea ascultat. În această privință au rămas câteva piese destul de elocvente. Îl vedem, astfel, prin 1898 activând direct prin județul Brăila, cu broșuri de propagandă la subsuoară, din sat în sat, și vorbind într'o scrisoare adresată unui amic de crima de „lăse burghezic”, ca să zicem așa:

„Suntem dați în judecată și vom avea în curând a ne înfățișa la Tribunal ca ultragiatori ai moralei publice: eu, tu și Corodeanu. Vezi unde au ajuns stăpânitorii. Tu ia seama să nu vină vreun albastru pe acolo și să nu cumpere vreun țaran care să mărturisească fals în contra noastră”.

Cunoașterea cu timpul a mediului acesta și a realităților lui, judaizarea lui treptată până la confundarea socialismului cu un neomesianism evreesc, în care cei mai buni dacă nu se chemau Niță Pițurcă trebuiau să se cheme S. Edelstein, au îndepărtat pe Ștefan Petică dela socialism, și l-au dus de-a dreptul spre căile celuilalt fecund idealism care este naționalismul. O serie de note fragmentare tipărite de d-l Gr. Tăbăcaru în „Ateneul Literar” nr. 7 din Septembrie 1925, ne desvăluie o parte din procesul acesta sufleteș al lui Ștefan Petică. „Să pun capăt — spune el la un moment dat — lăcomiei prolețarilor, acestor haite cărora oricât li s'ar da ei mai mult cer”.

Un instinct de aristocrație țărănească, de altfel, vorbea în el destul de adânc pentru a-l întoarce pe căile fecunde ale naționalismului. D-l Gr. Tăbăcaru, în niște note biografice apărute în 1924 în volumul „Ștefan Petică”, tipărit la Bacău, arată că „Familia Petică este o familie de răzeși și țărani împrăștiată prin toate satele din jurul Buceștilor. Originea familiei ne-a povestit-o poetul: un străbun purta steagul în războaie, pe vremea lui Ștefan cel Mare. Tovarășii de arme l-au poreclit pentru aceasta: „petică”, de unde i-a rămas numele familiei, transmis neamului întreg. „După ce Ștefan Vodă a biruit pe Tătari, i-a făcut lui Petică danie, pentru vitejia și credința lui, răzeșie de pe Siret, tot așa după cum lui Nicoră i-a dăruit Nicoreștii și lui Șendrea Șendrenii din județul Tecuci. Poetul vorbea cu mândrie despre această origină vitejească și îndepărtată a familiei. Parte din vechea răzeșie a viteazului Petică este și astăzi în stăpânirea familiei Petică”. Harie Chendi, într'un foileton apărut după moartea poetului, în „Voința Națională” din 29 Octombrie 1904, observă că: „Mușat” iscălește el articole năpraznice și sfâșietoare prin care vesteja demonică soartă ce ne cântă modernitatea și civilizația. Și sub „Mușat” el se înțelegea pe sine ca răzeș moldovenesc și descendent din vița marelui Ștefan”.

Amănuntele acestea definisc o întregă latură din psihologia literară a lui Petică.

Complexitatea aceasta a lui Ștefan Petică a lăsat, de altfel, urme printre contemporanii săi și ea formează legenda de care încă se mai vorbește de către acei care au avut prilejul să-l cunoască. D-l Tutoveanu spune, de exemplu, că „vorbea tare, cu autoritate și enunțând principii care nu mai sufereau nici cele mai mici modificări. Dacă îl contraziceam, se supăra grozav, și atunci ne mostra cu apărindere că ne „bălăcim” în „proza neroadă” a vieții și nu suntem în stare să ne „avântăm” de-asupra micilor mizerii. În clipe de acestea Petică avea în ochii lui albaștri fulgere de o mândrie sălbatecă”.

D-l D. Karr, cu care a fost coleg de redacție, mărturisește în același număr din „Freamătul” închinat lui Ștefan Petică, din Ianuarie-Martie 1912, din care am citat și pe d-l Tutoveanu, că: „avea temperament, cultură, spontaneitate la scris, combativitate” și că

„sufletul, temperamentul lui poetic, arta lui, se rafinaseră prin lungi lecturi și meditații asupra operei lui: Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Verhaeren, Samain, Moreas” și că „dela Ștefan Petică a rămas un maldăr de prețioase manuscrise: versuri, romane, nuvele, impresii de artă, studii filosofice, etc.”.

Imbinarea aceasta de cultură și de sensibilitate tragică, de revoltă și de reverie intensă avea să dea una din cele mai complexe opere din literatura noastră. Poezia lui, de altfel, cât și teatrul, poema în proză, schița prinsă în fugă, toate, în sfârșit, se oglindesc una într'alta, se definesc între ele prin amplificare, își imprumută metoda de expresie, material de sugestivitate, preocupări de cugetare, finalități și alcătuiesc astfel un tot organic și armonios de adevărată orhestră. „Tehnica poemelor din acest volum, care este tehnica poemelor din volumul dinainte, a putut părea ciudată — spune el, într'una din notele la care ne-am raportat și mai sus, editate de d-l Gr. Tăbăcaru în „Ateneul Literar”. — „Sunt bucăți legate psihologice. E mai bine așa decât a da o serie de fenomene sufletești printr'o singură bucată care ar fi necesarmente declamatorie”. Și adaugă în concluzie: „Dar nu mai avem gustul construcțiilor mari”.

Acest gust al construcțiilor mari însă exista la Petică și poate fi urmărit din felul cum o asociere izolată de cuvinte este reluată în altă parte și amplificată, devine refren sau leit-motiv mai târziu, capătă aspect de poem, poemul se desfașoară unul dintr'altul spre un lirism de amploare epică și cum, elemente de felul acesta, vin mai târziu de solicită intrarea și vicia în dramă, în comedie, în eseu sau în studiu. Există astfel o seamă de constante de ordin intelectual sau sufleteș care apar în opera lui Petică nu ca la alți scriitori, în legătură cu formați subconștientă a personalității lor, ci ca preocupare neconștientă de cercetător, de alchimist al propriului său suflet, de creator de miraje și de constructor și inginer în același timp, așa cum ogiva este principial, întreg stilul gotic. Imagina unui parc, a unei femei, a unui clar de lună, a unui gest caracteristic, constituiau pentru el realități aieve până la tortură. Poezia lui este o autobiografie a vieții lui spirituale de fiece clipă. Cinstea însă, odată cu spiritul poeziei vremii, și pe acela al realităților noastre românești. Așa se face, bunăoară, că nota de cea mai exotica originalitate se scutură cu firească grație din creștetul celor mai autentici „tei moldovenesți”, sau că arabescuri de prețioasă linie se topesc în conture de sboruri himerice de păsări, din covoarele oltenesii. Analogiile dintre legenda sufletească a lui Petică și dintre poezia lui, sunt adeseori izbitorae.

Preocupările intelectuale ale lui Petică, în sensul dezvoltării gândului inițial în cât mai ample simfonii, se pot vedea, cum am arătat, din realizarea temelor favorite și dezvoltarea lor treptată. Un exemplu caracteristic în această privință ni-l dau articolele apărute, unul în „România Jună” din 7 Mai 1900 și intitulat „Momentul Național în Artă”, iar celălalt apărut tot aici, în 14 Mai 1900 și intitulat „Herzen și Turghienev” și care, apoi, arându-se, sunt redate pur și simplu textual, ca două fragmente integrante într'un mult mai însemnat studiu „Arta Națională”, apărut în „România Ilustrată” din Martie-Septembrie 1901. Aici Petică apare ca un naționalist în arta cât și în concepția generală a statului: „În România, generația dela 1848 a făcut într'o măsură mai mare ceea ce voia să facă Turghieniev în Rusia. Entusiastă și primitoare de cultură acea generație ne-a făcut mult bine, dar în același timp ne-a înzestrat cu o multime de instituții care nu aveau nicio legătură cu vechile noastre instituții. Datoria generației de acum este de a se întoarce la studiul trecutului nostru și din istoria dezvoltării poporului să scoată formele care să reguleze viața națională”. Și în altă

parte: ceea ce se cere acum în artă e cunoașterea adâncă și deplină a poporului, dar cunoașterea liberă, neîmpiedicată de niciuna din acele forme ale judecării sub care se obișnuia odinioară a se privi poporul. Această cunoștință va fi astfel temelul artei sănatoase și îndărătul romanilor, poemelor și dramelor, se va simți puternicul său spirit veșnic dător de viață, veșnic înviorat. Așa a făcut Ibsen, așa a făcut d'Annunzio, așa a făcut Walt Whitman”. Și în concluzie: artistul cât va voi ca opera sa să oglindească poporul român, va trebui să studieze arhitectura care e simbolica sa, iconologia, care e credința sa și poezia care e vicia sa. El va trebui să determine metafizica și psihologia poporului român, și să cunoască etica și estetica limbii române”.

Moartea la vârsta numai de 27 ani, a lui Ștefan Petică, la 17 Octombrie 1904, constituie astfel o mare pierdere nu numai pentru scrisul românesc literar, dar și pentru gândul românesc, pentru orientarea întreagă a culturii noastre, față de care Ștefan Petică se găsea pregătit să contribuie cu admirabile mijloace.

Astăzi însă numele lui Petică iese cu îndârjire din umbra cimitirului singuratic din Bucești, de lângă chiar casa unde și-a dat duhul, a părinților săi, și după atâția ani de îngrată uitare tinde să își găsească prietenii și admiratorii săi naturali. Lumea poate primi în cel mai firesc chip din lume cântece cu sclipiri de stele pe timpul nopților friguroase de iarnă, sau imagini de fecioară cu mâini întinse în rugăciune și cu ochii negri de păcate:

Le-am urmărit; erau frumoase
Și gestul lor de stăpânire
Punea pe buzele-mi setoase
A voluptății amăgire

Petică însă a plătit scump luxul acesta de iluminat al artei sale și gândul morții lui ne deșteaptă imaginația unei zile reci de toamnă, cu ploaie mărunță și deasă, și al unui car singur, târât spre cimitir de-a-lungul satului pustiu, în mersul șovăitor al unei gloabe. Este probabil, ironia tragică a unei soarte care se răzbuună astfel, împotriva încă-

Și degetele fine, în umbră, sclipitoare
Păreau ca niște clape de fildes, ridicare,
Pe flaute de aur în seri de evocare
A înnurilor triste din templele uitate

Petică a fost astfel un revoluționar în poezia noastră, dar nu în sensul rupei de eticul românesc ci în sensul unei aspirații spre o cât mai înaltă realizare de sine prin neconștientă desăvârșire:

„Dragă Tutovene, am primit ceea ce mi-ai trimis și îți mulțumesc. Văd însă că în articolul tău spui despre mine că nu mai sunt decadent. Ca și când așa fi fost vreodată.”

O mică lămurire se impune. Dacă este vorba de decadent în înțelesul vulgar, tin să declar că așa ceva nu am fost niciodată. Dacă însă se înțelege prin aceasta o cugetare mai subtilă, o psihologie mai adevărată, o formă mai corectă, atunci astfel de decadent am fost totdeauna („Freamătul”, Ianuarie-Martie 1912).

Această preocupare de artă l-a dus la minunate realizări de personală sensibilizare și intelectualizare a celor mai simple motive ale poeziei contemporane lui. Balconul, noaptea și iubita, bunăoară, pot fi de-a-dreptul, și numai prin ele înșile poate, rușinoase.

Petică, totuși, a reușit chiar după Eminescu, să găsească accente personale și emoționante în aceste motive în aparență uzate și perimate:

Peste balconul de ghirlande
Te-aplici și stai pierdută'n vis
Ca o coloană de lumină
Intr'un amurg de paradis.

Petică, însă, nu numai că nu se sperie de motivele lui Eminescu, dar se simțea, ca poet nou, simbolist cum se spunea pe atunci, înrudit cu Eminescu: „Poezii ca Melancolie și altele, ar îndreptăți mai curând trecerea lui Eminescu printre rândurile simbolistilor” (Arta Națională). Poate chiar că vedea în Eminescu un punct de legătură cu eticul nostru național al ideilor sale de desăvârșire de sine: „Școala esteta modernistă propagă de o potrivă cultul divin pentru tehnica măestrată la care

Casa din București, unde s'a născut și a murit Ștefan Petică

pășnării de vizionar a unui uns cu mirul Domnului adversar al ei:

Vor înflori trandafiri. Incei un glas
tremurător
Se înalță sfios și trist ca adierea unui
vânt,
Și-o frunte largă lumina întunecatu-ne
mormânt
Hei încă unu 'nebnuit de chinul crunt
și-amețitor

Pentru Petică din păcate, acești trandafiri nu au mai înflorit; pentru scrisul lui, în schimb, nu s'au uscat niciodată. Praful lor e în toată poezia bună dela noi. În literatura românească puțini poeți au avut, mai adânc decât Petică și mai contaminant decât el, simțul fatalității tragice, al durerilor misterioase, fără pricină, aproape estetice, și totuși de-a-dreptul fizice prin intensitatea lor, pur cerebrală, și al unei vaste și mute, până la teatral, agonii. Peisajul ca și spectatorul, omul cu natura, realitatea cu iluzia se imbină astfel pretutindeni, în această poezie pătrunzătoare ca un tipă de ajutor în noaptea, într'o fastuoasă și permanentă rugă murmurată cu spaimă:

Vai chinul nopților de vară,
Și groaza razelor de lună,
Misterul lor e o povară
Și pacea lor e o minciună

sau:

Păuniș sub arcade visau plângând în
somm
Și rozele pălăra cu albele fecioare
Ce mor chemând zadarnic al visurilor
domn

Avea de asemeni cultul imaginii stațuare, cu o grandioasă viziune estetică cizelată, nu numai formal, dar în însăși sursa, substanța ei organică de intelectualizată emoție și expresia ei norocos lapidară:

„Din prefața la ediția volumului de „Opere” de Ștefan Petică, ce va apare sub îngrijirea d-lui N. Davidescu, în editura „Fundaziilor Regele Carol II”, de ziua cărții.”

CARTEA FRANCEZA

JACQUES CHARDONNE: Le Bonheur de Barbezieux („Stock“—Paris, 1938)

„Le romancier du couple“ — cum i s'a spus d-lui Jacques Chardonne — a debutat în literatură cu un roman: *L'Épithalame*, ce n'a întârziat să-i aducă consacarea și în care stilul, fără să se resimtă de șovăelile și stângăciile începătorului atingea dintr'odată perfecțiunea maturității artistice.

Fiecare din cărțile publicate de atunci, de scriitorul francez, — vreo zece la număr — a fost un nou „épithalame“, un imn închinat iubirii și vieții conjugale. Dar un imn sui-generis, în care

Jacques Chardonne

ne întâmpină nu lirismul radios al apologetului ci arta minuțioasă a unui analist lucid, pătrunsă de o nespusă simpatie omenescă, delicată și tandră. În toate acele romane, același subiect: dragostea conjugală, din prima lui carte, — era reluat, cu stăruință pasionată a unei preocupări exclusive, care nu reține, din bogăția stufoasă și varietatea înfățișărilor vieții decât resfrângerea gândului unic, urmărit în desfășurarea lui lineară. Acestei împrejurări se datorește puternica unitate de atmosferă din romanele chardonniene, dar și monotonia unui aer de familie accentuat, lesne de recunoscut, căruia nici o adiere străină nu-i maculează ostentivitatea puritate.

În *Le bonheur de Barbezieux*, ultima carte de curând apărută a romancierului francez, nota de intimitate a scrisorilor d-sale e accentuată încă, prin caracterul autobiografic al paginilor astfel intitulate, dar nici o indiscreție nu vine să le tulbure limpezimea. Anii copilăriei și adolescenței, petrecuți la Barbezieux, în Charente, în apropierea localităților Cognac și Jarnac sunt evocați cu mai multă bogăție de amănunte decât epoca tinereții, ceea ce face ca uneori să avem impresia ciudată a unor „faux-dépôts“, — încercări repetate și rând pe rând părăsite de autor, care s'ar pregăti, după ocluri și schimbări de perspectivă prealabile, să se aștearnă drumului întins al unei opere „de lungă respirație“. Dealungul acestor liminoase evocări, sunt unele destăinuirii și reflecții prețioase care arată cât de intim amintirea primilor ani ai vieții se află difuză și încorporată organic în alcătuirea sufletescă a omului matur și artistului, — cât de activ și emoționant e schimbul între naivele convingeri absolute — deși lipsite de sprijin material — ale copilăriei și indoiala tulburătoare a celui care șovăie, chiar în fața mărturiilor acumulate ale talentului său.

„Nu mă gândeam decât la tragediile pe care le născocesc și la teatrul meu“, — scrie într'un loc d. Jacques Chardonne, despre îndeletnicirea care constituia obiectul unei înfringute predilecții a copilăriei sale.

„Această obsesie nu mi-a venit din cărți, nici de la vreun exemplu oarecare. Când vreau să-mi înfățișez vocația unui artist, mă gândesc la anii mei de copil și la această certitudine care nu m'a părăsit o singură zi din timpul tinereții mele, deși nu am scris nimic înainte de treizeci și cinci de ani.

Dar azi, când această credință și-a dat roadele, nu mai știu dacă sunt un scriitor. Ezit dinaintea fiecărei fraze, nu știu cât ele prețuiesc, le sfârșesc repede. Mi se pare că n'am spus nimic și că n'aveam nimic de spus. Dacă nu aș fi fost încurajat, m'aș fi oprit numaidecât“.

„Fericirea dela Barbezieux“, sub a cărei invocare a fost scrisă cartea de față era rezultatul unui conformism

social, practicat printr'un consens unanim și prin recunoașterea unei ierarhii firești, impusă de împrejurările vieții locale, care merită să fie cunoscute, pentru semnificația lor exemplară: locuitorii din Charente trăiau din vânzarea vinului acru, puțin căutat, produs de pământul sărăcăcios al regiunii. În urma unei invazii de filoxere, acest izvor de venituri secase aproape de tot și amenințarea mizeriei părea de neînlaturat. Atunci, prin stăruința încăpățânată și dragostea de lucrul bine făcut a familiei romancierului a luat ființă o industrie nouă, aceea a cognacului, a cărei prosperitate a putut să asigure multă vreme pe a locuitorilor din Cognac, Jarnac și împrejurimi.

Inegalitatea rangurilor și averilor și ierarhia socială decurgând din aceste împrejurări erau atât de firești și de necesare, încât nimeni nu se gândea să le conteste în numele unor abstracțiuni și utopii spulberate de observarea atentă și nepărtinitoare a realităților imediate. S'a spus de pildă, și se repetă, că instituția moștenirii are un caracter imoral, că încurajează lenea și vițiul:

„Moștenirea e poate criticabilă dintr'un punct de vedere abstract — răspunde d. Jacques Chardonne; dar comerțul de pe urma căruia trăiește societatea charenteză se sprijină pe vechi obșnuințe, necesare toate, și ar dispărea odată cu ele, fără ca vreo compensație să fie cu putință...“

Puțin interesează dacă părțile nu sunt egale. Să legi de egalitatea averilor o idee de justiție înseamnă să prețuiești prea mult banul și să măgulești invidia care-i singură satisfăcută din aceste nivelări...“

Dacă suprimarea averilor individuale și un regim social diferit ar putea ușura pe nenorociți, așți de care parte să mă alătur. Dar banul care e luat cătorva e pierdut pentru toți și în mizeriile cele mai aspre întâlnești un fel de vocație pentru nenorocire care face anevoios ajutorul când vine dela instituții colective atât de crud anonime și prea vaste pentru a se interesa de cazurile atât de variate, de subtile și personale, ale incapacității sau nenorocului“.

Se va obiecta poate, că această judecată de artist are cusurul de a fi nepractică, deoarece problema socială e prea urgentă și prea dureroasă pentru a suferi amânarea pe care i-ar impune-o remediile parțiale și migăloase, aplicate dela un caz la altul. Dar nu se poate contesta noblețea și înțelepciunea atât de adânc și de omenesc înțelegătoare a cugetării acestui scriitor care e și un artist desăvârșit al expresiei.

ROBERT BRASILLACH: „COMME LE TEMPS PASSE...“

Autorul romanului *Comme le temps passe...*, cunoscut prin volumele publicate până acum: *Le voleur d'étincelles*, *L'enfant de la nuit*, *Le marchand d'oiseaux*, este și un critic literar care aduce în exercitarea acestei îndeletniciri nu numai finețe analitică dar și căldura comunicativă a unei puteri de simpatie înțelegătoare.

În literatura de creație a d-lui R. Brasillach, aceste însușiri sunt potențate până la expresia deplină și cea mai rotunjită, prin darul unei fantezii ușoare, ca o învăluire de vis.

Realitatea înconjurătoare, accesibilă observației oricui, formează miezul romanelor d-sale, al celui intitulat *Comme le temps passe...*, ca și al celorlalte citate, dar nu o realitate înregistrată fotografic, ci transpusă, elaborată până la transfigurare printr'o aură de nedesmințită și turburătoare poezie.

Personajile care apar dealungul celor șase capitole sau tablouri ale ultimului său roman, în lipsa reliefului psihologic, se imprimă în amintire, cu o putere de sugestie stăruitoare, ca niște grațioase și neuitate aparițiuni diafane de feerie shakespeariană, sau de comedia dell'arte. Lipsa lor de individualitate concretă, ca și titlurile de semnificație simbolică ale capitolelor, dau acestei cărți o înfățișare ciudată și atrăgătoare, de caleidoscop poetic și joc gratuit. Ele se numesc — aceste capitole — „Creația lumii“, „Vânătorii de imagini“, „Noaptea din Toledo“, „Is-pita“, „Călătoria cea mare“ și „Regatul orbilor“. Vicisitudinile dragostei și peregrinările celor doi eroi, Florence și René, pierduți și regăsiți de-alungul vârștelor și împrejurărilor celor mai surprinzătoare sunt descrise cu un dar al fanteziei poetice care e cea mai prețioasă și delectabilă însușire a romanului „Comme le temps passe...“

— m. n. —

URAI! SUNT AVANSAT

de VALERIU MARDARE

Intârziaseam câteva minute.

— Iar au ridicat condicta! — mă gândeam, cu ciudă.

De-o vreme trăiam numai sub te-roarea amenziilor, la instituția particulară unde lucram.

Cinci minute dacă treceau peste oră, șeful de birou își și desena, în locul unde trebuia să semnez, un șarpe gros și ondulat, de cerneală.

Câte odată găseai în dreptul numelui și doi șerpi sau chiar mai mulți, încolăciți într'un frumos buchet, ca și cum dacă ar fi fost numai unul, l-ai fi putut face, cine știe cum, să nu mai existe.

Din un biet funcționar ca mine nu se putea transforma într'un înghițitor de șerpi.

În clipa când începusem să urc scările dela intrare, dintr'un automobil oprit în fața lor cobori sprinten domnul director general.

Alt ghinion!

Bine mai începeam ziua...

Te pomenesti că, pe lângă șerpi și poate chiar amenda cu care mă aștepta șeful de birou, directorul general mai mă și concediază...

Neputând să mai dispar în nici un chip din calea lui, l-am salutată cât mai respectuos și i-am făcut loc să treacă spre ascensor.

El mi-a răspuns la salut, zâmbind și, intrând în ascensor, a lăsat ușa deschisă ca să-l urmez... tocmai când încercam bucuros să mă strecor pe scări.

Am intrat în... cușca leului, tremurând, cu inima cât un purice.

Directorul general zâmbea însă, binevoitor.

Din înălțimea staturii lui, în timp ce ascensorul urca, șeful meu suprem mă privi întâi în treacăt, apoi atent... și zâmbi mai larg.

— Dumneata ești Alexandrescu, Ștefănescu... sau așa ceva, dela contabilitate? — încercă el, scrutându-și memoria, să mă identifice.

Cu burta suptă ca să nu-lating cumva, cu respirația grea, răspunsei:

— Exact, domnule director general, sunt Bratu, dela... registratură.

Directorul general nu se supără de confuzie.

Cu același zâmbet pe buze stăruia să mă învăluie într'o privire tot mai liniștitoare.

Ghiceam că îmi cântărea sărăcia.

— O duci greu?

— Potrivit... — minții.

Directorul general făcu „hm!“, apoi, după o mică pauză, începu să repete în șoaptă, ca un școlar lecția când simte că profesorul s'apropie cu degetul, în catalog, de numele lui:

— Bratu... Bratu... da, da... Bratu... Dumneata faci parte dintre funcționarii buni, după câte îmi amintesc?...

— Se spune... uneori, domnule director general — răspunsei modest.

— Da, da... chiar dintre cei mai buni. Ce salariu ai?

— Trei mii, domnule director general.

— Cât!?

— Trei... —

— Păi cum să n'ai figura asta palidă și amărită. De când n'ai mai fost avansat?

— De... nici odată. Sunt cu leafa de la început, de patru ani... și am nevastă și un copil... —

— Auzi, auzi!... Desigur că ești pus pe tabloul de înaintări care s'a întocmit acum?

— Nu cred. Ași fi aflat și eu... —

— Nu se poate... nu se poate. Am să cercetez... făcu directorul general, clătănând capul cu energie.

Ascensorul își terminase cursa. Am deschis ușa și m'am strâns și mai mult în mine, așteptând să-mi iau, peste câteva clipe, respirația normală.

Dar după doi pași, directorul general se 'ntoarce din drum:

— Am să cercetez faptul chiar acum. În orice caz, și-am mărit salariul cu două mii de lei... Dela întâi ale lunii vei primi cinci mii de lei pe lună. Așa. Și te felicit, domnule Bratu! Bună ziua... —

Uluit, nici nu mă gândii să răspund ceva.

De-abia când directorul general dispăru, îngânai un „să trăiești!“ și n'clipa următoare năvălii ca o furtună în birou:

— Ura! Sunt avansat... —

— Ce mai e nou? — întrebă directorul general, lăsând pardesiul și pălăria în mâna ușierului, pe subdirectorul care tocmai intrase pe o ușă laterală ca să-i dea bună ziua.

Dar acesta n'avu timp să răspundă, căci directorul continuă:

— Apropos, ca să nu uit. Notează-ți și trece-l pe tabloul de avansați, cu cinci mii de lei pe lună, pe funcționarul Bratu, dela registratură. E un element capabil și cuviincios. I-am dat două mii de lei în plus.

— Cred că n'ați făcut bine, domnule director general! — îndrăzni să riposteze subdirectorul.

— De ce?

— N'avea nevoie... Bratu e un funcționar modest, care era bun la locul și cu salariul ce-l avea înainte. Acum nu se mai știe cum se va comporta... Dar însăfârșit, dacă ați hotărât d-voastră... —

Directorul general se uită lung la subdirector și schimbă vorba, contrariat.

Svonul avansării lui Bratu se răspândi însă ca fulgerul prin toate birourile.

De-abia ieși subdirectorul și n'urma lui intră la directorul general directorul comptabilității.

Acesta începu grav:

— Domnule director general, mi s'a comunicat că ați dat ordin să sporim cu două mii de lei salariul unui „oarecare“ funcționar dela registratură?

— Exact. Lui Bratu.

— Domnule director general, îndrăznesc... cred... trebuie să vă spun că este o avansare cam... neobișnuită. Două mii de lei deodată nu s'a acordat decât în cazuri excepționale, unor funcționari deosebiți excepționali.

Sunt la noi atâția cari se vor socoti jignți prin această avansare a lui Bratu. Funcționari de carieră, cu merite, cu drepturi câștigate... E nevoie de păstrat o proporție, altfel subalternii vor pierde încrederea în puțința de apreciere a șefului lor. Și-apoi chiar bugetul instituției noastre n'ar putea suporta... —

Gândiți-vă și d-voastră... —

Directorul general ciocănea nervos cu degetele în cristallul biroului.

Medită un răstimp în tăcere, apoi ridică ochii spre șeful comptabilității:

— Poate ai și d-ta dreptate. Să i se reducă avansarea lui Bratu la o mie de lei. Patru mii lunar.

— Așa mai merge, — făcu directorul comptabilității, înclinându-se și se îndreptă spre ușă.

Nu trecu mult timp și în biroul directorului general intră șeful personalului.

După două trei fraze, el aduse vorba despre noua avansare.

— Am auzit că i-ați făcut lui Bratu cinci mii de lei pe lună?

— Numai patru — îl corectă directorul general.

— Chiar și patru e... mult! — protestă șeful personalului. Pentru protejatul meu, care știți bine, mi-e oarecum rudă, vă rog de-atâta timp să mă măriți salariul cu o mie de lei... —

— Vorbiți de... Elvira Vasilescu?

— Da.

— Cât are pe lună?

— Acum are cinci mii.

— Și când a fost avansată ultima oară?

— Tocmai cu vreo trei luni în urmă.

— Apoi vezi? — explodă triumfător, directorul general.

— Da, dar ea este o funcționară eminentă, fată de familie... D-voastră ar trebui să vă îngrijiiți de cei cari vă sunt mai aproape, nu de un părțit dela... registratură. Alte cheltuieli are o fată tânără ca Elvira Vasilescu și alt aspect dă instituției noastre prezența ei aci.

Ce aport real ne aduce Bratu ca să-l avansați cu o mie de lei? Sunt destui alți funcționari cari au nevoie de salarii mai mari și eu v'am citat cazul domnișoarei Vasilescu fiindcă m'am ocupat mai de aproape de el și fiindcă, de, lucrează cu mine. De aceștia trebuie să țineți seamă când sunteți dispus să faceți

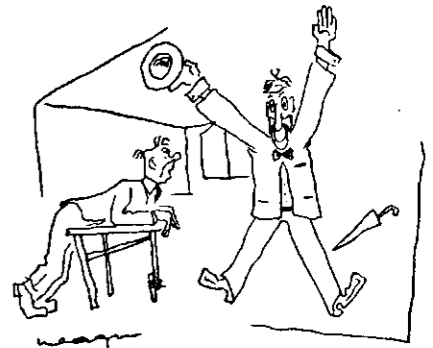
un gest generos. În orice caz, domnișoarei Vasilescu i se cuvine această... —

— Nu-l mai avansează pe Bratu — îi tăie vorba directorul general. Rămâne cu vechiul salariu de trei mii de lei.

— Vă mulțumesc, domnule director general! — răspunse șeful personalului, ca și cum ar fi fost avansată domnișoara Elvira Vasilescu.

Șeful biroului unde lucra Bratu se făcu a nu fi auzit strigând vesel al subalternului: ura! sunt avansat... —

Pufni un timp cu nasul în hârtii

trânti sertarele de câteva ori, apoi își întocmi în grabă un dosar cu câteva acte și ieși cu el sub braț, încruntat.

Dosarul era un pretext ca să poată pătrunde la o oră atât de matinală în biroul directorului general.

Pe buzele acestuia nu mai flutura acum nici un zâmbet.

După ce-i întinse la semnat mai multe acte pretinse „urgente“, cu lămuriri necesare, șeful lui Bratu spuse așa în treacăt:

— Mi-ați inebunit un funcționar astăzi de dimineață, domnule director general.

— Eu!? — se miră superiorul.

— Da, registratură. A intrat în birou țopâind, cântând, aruncând cu pălăria în aer... Mă rog, nici nu mai știa ce e cu dânsul. Mi-a tulburat tot biroul, funcționarii. Pretindea că s'a întâlnit cu d-voastră în ascensor și i-a! mărit leafa cu două mii de lei pe lună.

— Nu i s'a mărit cu nimic leafa — preciză directorul general, rece.

— Mă miram și eu, domnule director general... — se înveseli șeful lui

Bratu, nevenindu-i totuși a crede. De altfel e cel mai dezordonat funcționar — continuă el. Mi-i strică și pe ceilalți. Vine la serviciu numai cu întârzieri. Are o grămadă de amenzi.

— Amenzi?

— Da, da, amenzi — se încălzi șeful, văzând că directorul general se interesează (prin urmare tot era ceva adevărat cu avansarea!). Amenzi, adică vreau să spun întârzieri la slujbă. Pe urmă lucrează fără nici o atenție. Încercă actele. O, Bratu este un element care nici nu are ce căuta într'o instituție ca a noastră. Chiar mai zilele trecute a făcut o greșală depe urma căreia era să păgubim. Noroc că am intervenit eu la timp. N'am vrut să vă mai aduc cazul la cunoștință ca să nu vă mai supăr. Dar Bratu, după mine, e bun de cu totul altceva decât de slujbaş. Într'o zi cine știe ce boacăna mai face... să n'o mai putem repara nici cum!

Directorul general, după ce ascultă până la capăt raportul verbal, tuși și își îndreptă ochelarii.

— Auzi colo! — se încruntă el, sever. Nici nu știe să umble cu actele, vine târziu, strică funcționarii și... mai are și pretenții la avansare! Asta nu s'a mai pomenit la noi... —

Luând apoi o filă de hârtie, directorul general scrisese apăsător, cu creionul roșu:

„Funcționarul Bratu dela registratură este concediat pe ziua de 1 cor.“

El semnă complex, adăugă data și întinse fila omului din față:

— Poftim, asta-i avansarea pentru care funcționarul d-tale „țopăia“ prin birouri. Ia-o d-ta spre executare... —

CERAMICĂ

Fântânarii adună seara prin căldări...

Stele — inimi de cetății stinghere —

Desghioacă ploape peste gări,

Să privească n mânăstiri cu maici și miere...

—

Ți-a rămas copilăria semn

— Alb presată între foi de carte —

Cu poveștile crestate n lemn,

Cu păpușile de piatră sparte...

—

Colier de toamnă — unde stai —

O să-ți cadă n noaptea de mătăș,

Luna blondă — strop imens de ceai —

Să-ți deștepte molii mari prin casă...

—

Doamne, Doamne... Câte nopți târzii!...

Ceasul dimineții când o bate n soare,

Leapădă-ți tristețea — rouă grea prin vii —

Măine să ț-i-o bea vâcării din ulcioare...

DUMITRU LUBEN

Cărți streine

CRONICA DRAMATICĂ

Poșta redacției

THOMAS MANN — AVERTISSEMENT A L'EUROPE.

Ajunsă la a șasea ediție, culegerea aceasta a câtorva texte ce au făcut valvă, nu mai este nouă.

Atitudinea politică a domnului Thomas Mann este prea bine cunoscută, precum și meritele sale literare.

„Avertissement à l'Europe” este o carte de atitudine politică și nu pentru această atitudine înțelegem să o semnalăm. Sotomî însă că dincolo de răfuelele domnului Mann cu actualul regim din Germania, viețuiește în textele sale un puternic atașament pentru tot ce se numește valoare spirituală, o reținută indignare împotriva oricărei atentat la demnitatea omenească și la libertatea gândului.

Intru exprimarea acestor sentimente domnul Thomas Mann află cizelări de antologie.

Pentru ele, cartea apărută la Gallimard trebuie să fie citită de orice intelectual.

D. H. LAWRENCE — JACK DANS LA BROUSSE (Tradus în limba franceză de Lillian Brach).

O carte prea puțin cunoscută.

Un personaj în plictiseala căruia obsesia sexuală, eterna obsesie a lui Lawrence, rămâne permanentă și determinantă.

În jurul lui o lume întreagă. Dinamică, trepidantă, stufoasă.

Un roman care fără a depăși scrierile ce i-au făcut renumele, completează profilul lui Lawrence.

DR. FREDA UTLEY — LE JAPON AUX PIEDS D'ARGILE.

Un text ce a făcut mare ecou în America, un text de grave divulgări, o carte interzisă în Japonia.

„Culcă-te în patul meu”, „Strânge-mă la sânul tău” sau „Sue-te în capul lui”

de CICERONE THEODORESCU

Doi populari și ingenioși comici ai ecranului — ingenioși spre deosebire de cei ai scenelor noastre, cari sunt mai de grabă populari, fără „și”... — se duc la cofetărie și întreabă pe rând:

- Aveți cataifuri?
- Nu mai avem.
- Dar torturi aveți?
- Nu mai avem nici torturi.
- Poate aveți indiane?
- Nici indiane nu mai avem!!
- Și... ce nu mai aveți?, întreabă susuzii, în loc să se infurie și să exclame: de ce nu dați faliment atunci?

Cu teatrele noastre se întâmplă la fel, acum la început de vară plină când „stagiunea” își usucă la soare ultimele arojdii:

— „Ionescu G. Maria” se mai joacă? ne întreabă un cititor din provincie, se vede treaba amator de Fodor Laszlo în versiune românească.

— Nu se mai joacă.

— Dar „Madame Sans Gêne?” (il vedem interesându-se mai departe).

— Nu se mai joacă nici Madame Sans Gêne.

— Și ce nu se mai joacă? ar fi în dreptul său să ne întrebe cetitorul din provincie, ca să fie sigur că e la adăpost de orice pericol și că poate, foarte liniștit, să ia un bilet cu reducere și să vină la București.

Intrebarea lui ne-ar dumiri. L-am preveni totuși, că oricât ea ne-ar dovedi (odată mai mult) că frica e capabilă să păzească pepenii, nu e mai puțin adevărat că de ce ție frică nu scapi.

Ba încă și te întâmplă să te frigi cu iaurtul mai de-afurisenie decât cu supă.

După această raită — căreia nu i-am refuzat, pentru plăcerea jocului, adumecările și sugestiile de vacanță — prin lumea fără fard a proverbelor, să ne oprim, bineînțeles, din nou la măștile noastre.

În adevăr, ce se joacă e ca și cum nu s'ar juca.

Balivernele dialogate, sosurile comedioarelor pipărate pe gustul publicului de vară, taifasurile vodevilești preparate cu „mujdei” sau aromele grătarului cu mititei injectate textelor de circumstanță — cui ce strică și pe cine cu ce supără, nu?

„Culcă-te în patul meu”, „Strânge-mă la sânul tău” sau „Sue-te în capul lui” sunt tot ce poate oferi ca nivel artistic, acest soi de teatru zis distractiv și presupuș inofensiv.

Reclama lui inundă azi zidurile bucureștene și coloanele ziarelor. Nu suntem deloc moralisti în sensul pe care alții au avut destulă grijă ca să-l compromită și, implicit, să ne fearească de asemenea foarte discutabile „poziții spirituale”.

Bunul simț elementar și culoarea normală a obrazului, au însă — respectiv — a se întuneca o idee și a roși pu-

țin de umbra rece a plictiselii sau, după temperament, de vaivataia iute a indignării.

„Culcă-te în patul meu” se conjugă prea direct cu obscenitatea cea mai asovivită de vreo urmă de necesitate artistică.

Indemnul e strict comercial, face bine pe atîși și aduce lume la cassă.

„Culcă-te în patul meu”, „Fine-te de gâtul lui” sau „Bagă-te în justa ei” dacă nu s'ar chema că sunt tipice titluri de comedii bucureștene estivale, adică mă rog dumneavoastră „piese de teatru”, vă asigur că ar fi provocat imediat un enocm scandal în tabăra moralizatorilor.

Imaginați-vă un roman sau nuvelă cu un astfel de titlu: n'ar fi fost autorul, deindată, infierat cu roșu, dat sdravîn în tarbacă și trimis plocon parchetului, pentru atentat la moralitatea publică?

Diferența e sensibilă, vom recunoaște: un asemenea roman n'ar avea decât într'un an (oricât de bine se desface marfa de soțul ăsta, scrisă sau vorbită)... „tirajul” pe care-l atinge o asemenea piesă de teatru, într'o lună!

Un motiv în plus că ne declarăm amici ai „artei libere de orice constrângeri”.

Nu nădăjdum — și firește cu atât mai puțin nu cerem să se purceadă — la vreo măsură, din partea ministerului educației naționale sau din partea ministerului artelor.

Așa ni se cuvine. Și așa se cade: să acceptăm și să nu crăcnim. Poate că, în vreun fel ciudat, întors și absurd, pentru toți aceia care au scris cândva un rând, sau au luptat (la vremea lor) cu riscuri pentru intangibilitatea „libertății artei”, este aici și este acesta prilejul de a pătimi pe acolo pe unde (dintr'un nobil, o fi fost!, exces) au păcătit.

Să ne punem cenușa în cap, iubitorilor, și — vorba cea — să ne... culcăm în patul pe care ni l-am așternut!

Răgălie Constantin. — Versurile dvs. sunt inspirate de o simțire sinceră, care ne-a mișcat. Continuați să scrieți, și mai ales citiți multă, foarte multă poezie. Așteptați cu încredere ceasul, care nu va întârzia al maturizării în deplinătatea semnificației și a expresiei personale armonios rotunjite.

Faceți-vă din versurile acestea, ale unui poet celebru, un îndreptar de viață lăuntrică, de rigoare și disciplină severă:

Patience, patience,
Patience dans l'azur
Chaque atome de silence
Est la chance d'un fruit mûr.

Simon Crețu. — Nu se poate publica.
Carol Czenkner. — Versurile pe care ni le-ați trimis nu pot fi publicate. Forma e nefingrită, exprimarea prea de-adreptul, prozaică. Mai încercați.

Victor Gh. Bălănescu. — Arta poetică presupune constrângere critică, adică tocmai ceea ce vă lipsește dvs., care vă lăsați „furați” de versuri confuze ca acestea:

Ioane vechi, ce mai trăiesc,
În cartea amintirii!
În gând de stol se răscolesc,
Spre calea revenirii.

Evitați mai ales bălbăiala, atât de supărătoare, în poezie.

Lucian Ianculescu. — „Modeste” sunt „lucrările” dvs., dar „stilistice” nu prea. Nu vă îmbătați de vorbe aruncate vratește pe hărțile. Exprimați-vă simplu, elementar și mai ales corect. Ce înseamnă: „Necum acesta, în toată vitregia istoriei, a avut mântuitorii lui. Ar fi nedrept să-i se dea (?) dreptul la viață și că-i (?) se fure dreptul de a-și ridica spiritul până la moralitatea ideală. În acest scop, (în care scop?, n. r.), m'asî simți onorat dacă, pe lângă prețioșii dumneavoastră colaboratori, a-ți îngădui să contribuți și eu...” etc.

George V. Zaharia. — Ne cereți — vorba poetului — „un lucru prea cu neputință”, adică, în termenii dvs., „un indemn de mergere înainte sau de oprire”. Veți fi citit poate, „Scrisorile” lui Rainer Maria Rilke, adresate unui tânăr poet, de curând apărute în traducere franceză, la editorul Grasset. Spunea în una din ele — citez din memorie —: „Dacă simplul că nu ai putea trăi fără să scrii, atunci organizează-ți viața în jurul acestei preocupări esențiale”. Indemnul sau incurajarea nu trebuie să le așteptați dima-fară, dela altcineva, oricine ar fi acela.

Scrișul, în măsura în care e simțit ca o nevoie organică de expresie nu poate fi decât o chestiune intimă, strict personală. Cât despre o „dreptă judecare” a versurilor ce ne trimiteți, iată: „Tineretea mea...” și „Noaptea albă” ne-au plăcut mult, mai ales cea de-a doua pe care o vom publica. Vă rugăm să o transcrieți citit și să ne-o retrimiteți. Expresia e încă prea directă, dar puterea de sugestie a poeziei este remarcabilă. — n. —

Orășelul V. este o localitate din Nordul Moldovei, așezat între dealuri și străjuit de ruinele unei cetăți de pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Mai are câteva biserici istorice, este luminat cu electricitate (dela orele 17 până la 7 dimineața) are doi coiffeuri de dame, un restaurant — cafenea-bar, unde Sâmbătă seara se adună toată propendada orașului, în frunte cu d-l Totoiu, președintele judecătoriei mixte, cu doamna, discutând chestiuni înalte.

Ca orice urbe care se respectă, are și un Ateneu popular, unde se țin conferințe, se joacă teatru și chiar se face muzică de cameră, când cei patru frați profesori universitari, cari compun quartetul, nu sunt certaji.

Am uitat să spun că mai vine și doi părliți de librari, pe numele lor Weiner, și că fac mare dever toamna, când începe sezonul școlar.

Mai țin ei așa, ca pentru orice eventualitate și câte o carte de literatură; mai cumpără „Ateneul”, domnul Velapescu, președintele Ateneului și belfer de limba română, ori vreun pricajit de funcționar care nu face parte din elită.

Personajul principal al urbei, resortul cum s'ar zice, este conu Fănică Velapescu, vecinic tânăr, mereu amoretat, totdeauna în căutare de „ceva nou” pentru Ateneu. Și are notor, găsesc mereu câte ceva pentru satisfacerea gustului selectului public. Ori îl aduce pe Liviu Brebeanu la o șezătoare, ori vreun profesor universitar să conferențieze, sau cu trupa de teatru bine condusă îl arde un spectacol „mai ceva ca la Capitală”.

În anul acela îi intrase lui în cap că trebuie să-l aducă pe marele romancier și poet al tineretii, T. I. să vorbească la o șezătoare. Odată invitat, romancierul nostru nu s'a lăsat mult rugat, amunțându-și sosirea pentru 1 Martie.

Noutatea se știa de pe la jumătatea lunii Ianuarie, așa că lumea și în special cucoanele, să se poată pregăti. O rochie nouă, comandată la Dubary, la Cernăuți (să plesnească a lui Dughelaru prefectu) ori domnul Păștuleanu, zugravul de biserici, intitulat „pictor” să poată termina tabloul marelui scriitor, executat „bust stând jos” și care urma să i se predea în ziua festivalului, de cele două fetițe ale comisariatului Poponete.

Intre timp, se țineau conciliabile la „Ateneu” în fiecare zi, cum să i se facă primirea. Se emiteau opinii, unii ziceau să-l aducă în trăsură cu caii deshămați dela gară în oraș cam vreo patru km., elevii de liceu urmând să ia locul cai-

De ce a demisionat d-nul Totoiu de la Ateneul Popular

de NICOLAE RADU

lor. Colonelul comandantul regimentului era de părere să se înhame 15 plotonieri majori cu gornștiți în frunte și să-l aducă astfel în pas de defilare până în oraș.

„Știi mon cher, e mai triumfal”. S'a renunțat la această idee căci un ofițer a opinat că nu știe precis dacă celebrul scriitor este ofițer de rezervă.

Directoarea dela liceul de fete, venise cu ideea să fie adus într'un car țărănesc, împodobit cu scoarțe românești, iar de peretii carului să fie prinse toate operele autorului. Să se aleagă 20 dintre fetele cele mai voioase, cari să tragă carul.

În sfârșit s'a hotărât ca să fie adus cu trăsura lui Ungarisch, ca fiind cea mai bună din localitate, la care să se înhame 15 băieți și 10 fete.

Hei! dar acum începe partea grea. Bine, de adus îl aduc până în oraș, dar ce fac cu el dela ora 17 până la 16 ceasuri a doua zi, când va avea loc conferința.

Tot conu Fănică i-a dat de hac și acestei dificultăți. Va aranja un ceai în saloanele d-sale, invitând comitetul Ateneului, când va cânta corul afară la geam. (Dă-i încolo că prea e mulți ca să-i chemi în casă, însinuă colonelul). Toată lumea este de acord. D-l Totoiu însă devine agitat. Ochelarii îi joacă pe nas. Tremură. Și în timp ce conu Fănică vorbește, etalează programul, înșiră invitații, d-l președinte al judecătoriei mixte scoate verigheta de pe deget, lucru neobicinuit de grav la dânsul, o învârtește de două trei ori, o pune la loc, adresându-se președintelui:

„Mă rog, dacă nu supără întrebarea

mea, acest domn, cum i-ați spus că-i zice, nu-mi este un necunoscut, că eu pot pentru ca să spun, că nevasta mea, dacă citește o carte, când viu de la judecătoria, mi-o povestește și mie. O fi mare scriitor, nu zic ba, că-l știu și copiii dela școală, dar așa în societate are vreo situație? Că eu sunt cineva și nu pot pentru ca să stau alături de lume amestecată”

Pentru un moment, toți au tăcut, au rămas încurcați, nu știau ce să zică

ceaiului spre a desmorți pe drumețul plin de lapovița de afară și să se dărâme baricadele.

— „Vai dragă, ce subtil e!” exclamă doamna Cismărașiu, soție de căpitan cu vechime și cu școala de informații făcută.

— „Am auzit că nu trăește bine cu nevasta” își dă cu ideea d-ra Smadu de la orfelinat.

Romancierul nostru stă stingher la o parte și discută cu conu Fănică programul de a doua zi.

— „Care va să zică d-voastră sunteți, cum să zic și avocat” caută să se asigure domnul Totoiu intrând direct în chestiune. Dar doamna Velapescu își face apariția urmată de două servitoare aducând gustările. Servește fiecăruia lângă ceașca de ceai, pesmeciori, câteva tartine și o felie de tort.

Afurisitul de tort. Prin'to ciudată întâmplare, pe farfuriara doamnei Totoiu, delicioasa prăjitură este lipsă la apel, deși d-l judecător lansase la un moment dat, un mandat de aducere în ultimă instanță, prin sticlele ochelarilor.

A fost cu intenție sau nu, această îndeplinire a procedurii, nimeni nu ar putea să o spună cu precizie. Cert este că tocmai d-sale i se făcuse un astfel de afront.

Doamna depune frumos farfuriara pe măsuta de alături, apucă încetșor cu două degete măneca dreaptă a soțului și cu ochiul stâng îi arată dosarul depus în plină ședință cu piesa principală lipsă. Buzele îi șueră subțire ca o lamă de oțel.

— „Muți, aiasta nu o pot tolera”. „Omisiune volițională, curtea se re-

trage în ședință secretă spre a delibera” murmură tăios judele.

Ca svârliți de un arc, ambii se ridică și după un rămas bun ostentativ, se îndreaptă spre eșire.

Toți rămân stupefiați, se întreabă din ochi ce s'a întâmplat.

Gazdele conducând spre eșire simandicoasa pereche, după repetate încercări de a-i reține, nu obțin nici o lămurire.

Romancierul își soarbe încetinel ceaiul aromat, cu ploapele ușor lăsate și se gândește undeva departe. Ce știe el de miile de dramă provinciale, poate nu va afla niciodată nedreptatea la care este supus un președinte de judecătoria. Sigur că nu va ști niciodată de ce familia Totoiu n'a fost în sală în ziua conferinței. Dar domnul Velapescu a fost curând lămurit sub forma unui biletel astfel conceput:

Domnule Președinte,
Subsemnatul Pahomie Totoiu președinte al Judecătoriei Mixte din V. demisionez din funcția de vice-președinte al Ateneului popular „George Enescu” ca unul a cărui soție a fost ultragiată cu intenție de ceaiul oferit în casa dvs. față fiind și d. I. T. marele avocat.
Semnat Pahomie Totoiu
Preș. Judecătoriei din V.
Iată lămurirea misterului în ceea ce privește lipsa d-lui Totoiu dela orice manifestare culturală din V

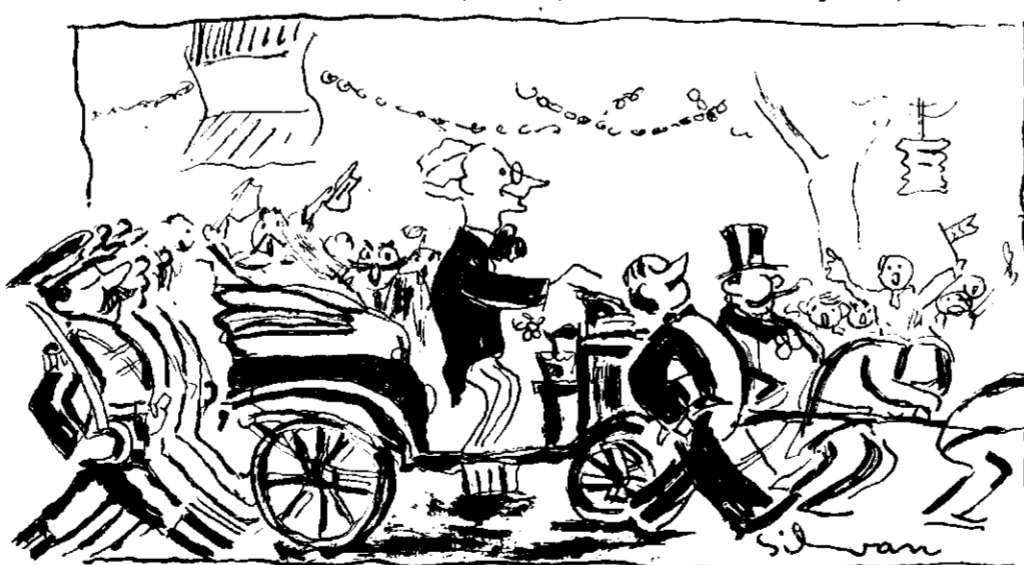
CONCURS PENTRU TEXTUL UNEI POEZII

Comitetul corurilor lucrătorilor tipografi din Cluj, Sibiu și Timișoara publică concurs pentru textul unei poezii cu caracter social, care să poată fi pus pe note. Textul poate fi scris în formă de imn, marș sau operă artistică și să nu depășească 16 rânduri.

Lucrările trebuie să fie originale și să nu fi fost publicate. Pentru cele mai bune se acordă următoarele premii: premiul I: 1200 lei, premiul II: 600 lei, premiul III: 300 lei.

Pentru lucrările însoțite de compoziție muzicală se acordă două premii: premiul I: 1500 lei și premiul II: 300 lei.

Concurenții vor trimite lucrările lor prevăzute cu „motto” (iar în alt plic pe care vor scrie același „motto”, adresa exactă a autorului) cel mai târziu până la 1 August a. c. pe adresa: George Urciuc, Cluj, strada Memorandului 23, Căminul Gutenberg, indicând pe adresă: „Lucrări pentru concurs”.

Lucrări premiate la concursurile soc. „Tinerimea Română”

Cum vedeți o sănătoasă dezvoltare a limbii literare?

Sincer vorbind, întrebarea aceasta mi-am pus-o încă de când am făcut primii pași în studiul literaturii noastre.

Imi aduc aminte de gimnastica mintală pe care o făceam când era vorba să prind înțelesul uneia din frazele textelor vechi maramureșene, sau chiar mai târziu când citeam fragmente din **Palia dela Orăștie** sau scrierile lui Coresi.

Imi dădeam seama că acele fraze, în adâncul lor cu un înțeles deplin, ascundeau o gândire mai clară. Fraza aceea stângace, plină de forme arhaice sau de cuvinte împrumutate din alte limbi, mi-a făcut impresia unui om care a fost îmbrăcat cu niște haine prea mici pentru el; prin definiție, limba literară este limba operelor scrise care la rândul ei, pentru a să fie literară, trebuie să fie bogată, clară, unitară, estetică; ori, limba acestor texte se caracteriza prin opusele acestor condiții: sărăcie, neclaritate, provincialism.

În clasa optă mi-am dat seama, după ce făcusem la curs drumul evoluției limbii literare, că imi erau absolut necesare cunoștințele căpătate în clasa șaptea și într-o optă, pentru a putea răspunde (cu mai mult sau mai puțin noroc de a mă apropia de adevăr) întrebării care formează titlul acestei lucrări scrise.

Am văzut, spun, cum s'a pășit încet, încet la câștigarea, la început desigur într-o măsură mai mică a fiecăreia dintre calitățile absolut necesare unei limbii literare.

Am văzut ce au însemnat scrierile lui Coresi care a impus graiul muntelesc, prin număr și circulație, celorlalte graiuri.

Am văzut ce au însemnat cronicarii în direcția bogăției și clarității limbii literare.

Am văzut ce au însemnat acei scriitori cari alcătuiau mănunchiul numit „Școala critică moldovenească” în direcția bogăției, a grijii de a realiza frumosul și prin limbă, a clarității.

Am văzut lupta titanică purtată de „Junimea” pentru a forma o limbă literară estetică și unitară.

Am admirat în mijlocul acestei minunate „Junimi” grija de frumos a lui Odobescu (cu toate că nu trebuie considerat ca un junimist propriu zis), am rămas înmărmurit în fața versurilor aceluia care prin darea în cea mai mare măsură a tuturor calităților cerute unei limbii literare, bogăția, claritatea estetică, unitatea limbii sale, își merită pe drept cuvânt titlul de „creator al limbii literare românești”, Eminescu.

Am văzut lupta de apostol a lui Maiorescu contra aceluia care își închipuiau că limba este un instrument, un mijloc ca culorile în pictură sau sunetele în muzică, de a reda frumosul. Ei neglijau adevărul că o limbă este un organism viu care are evoluția sa proprie, evoluție care nu poate fi grăbită decât de un geniu ca al lui Eminescu.

Am văzut perfecția, până la fanatism în ce privește forma, la Caragiale, am văzut izvorul prin care curgea graiul vigoros al poporului, care a fost Creangă, și alții, și alții, Slavici, Delavrancea, Iosif, Zamfirescu, nume care înseamnă tot atâtea capete ce în afară de prinosul de gândire adus literaturii noastre, au și o contribuție (fiecare într-una sau mai multe direcții) la evoluția limbii literare.

Am crezut necesară această privire în urmă, în evoluția limbii literare, pentru a-mi aduce în minte unele elemente și date, realități de care, necesar, trebuie ținut seamă înainte de a răspunde întrebării.

De fapt răspunsul este format din câteva concluzii logice a celor constatate în decursul veacurilor :

a) Dacă limba în general este un organism viu, apoi cu atât mai mult limba operelor scrise, adică limba literară.

O sănătoasă dezvoltare a limbii noastre literare, în viitor, este în strânsă legătură cu această realitate, căci în nici un caz nu trebuie limba literară concepută în „Academii” și apoi impusă celor ce sunt chemați a o întrebuința; limba literară trebuie (așa cum nu am făcut latiniștii) constatată de „Academii” sau „cercuri literare”. Ea trebuie impusă de opere. Limba lui Eminescu cu toate formele ei noi (ex. **genuine**) s'a impus nu datorită unor dispoziții ale Academiei ci numai datorită operei lui.

b) Limba literară a plecat ca la orice limbă literară dela acel „sermo vulgaris”, adică dela graiul poporului. Am văzut în ce măsură și-au căutat izvoa-

re de graiu poporan cei cari au avut o contribuție reală, la formarea limbii literare. Deci, în viitor, tot așa cum au făcut mândriile noastre literare în trecut, limba literară nu trebuie să se depărteze de graiul viguros, mai sărac poate, dar specific nouă, al poporului. Altfel ajungem sigur la acele limbi fundamentale deosebite, ca în Grecia (situație în contra căreia se luptă acolo) Franța, Germania. Să păstrăm măcar acest lucru invidiat de streini, unitatea limbii noastre.

c) Limba trebuie îmbogățită desigur, dar această îmbogățire trebuie făcută așa : numai după ce te-ai adresat izvorului de limbă al poporului, alergic la un neologism, la o formă absolut necesară căreia nu-i găsești corespondent în limba poporului, și aceste cuvinte străine, trebuie adaptate specificului nostru, limbii noastre.

Întrebuințarea barbarismelor e o dovadă de superficialitate.

În încheiere, cred că în viitor limba literară trebuie să se desvolte numai în cadrul tradiției, specificului, și încă odată, specificului nostru național.

Fiecare generație, fie ea biologică sau spirituală, are această datorie.

IONAȘCU PETRE

Elev cl. 8-a, Liceul militar, Iași

Care dintre curentele literare sub care s'a dezvoltat literatura românească le preferați și pentru ce?

Dacă în trecut scriitorii români din toate provinciile României Mari au dat directive pentru epocile în care ei au viețuit, arătând drumul, pe care ceilalți scriitori și literatura noastră ar trebui să-l urmeze, azi este o obligație a scriitorilor să le adăncească și să vadă care dintre norme sunt bune sau ar putea folosi scrierilor lor ca îndrumare.

Curentele literare, cercuri de scriitori, ce elaborau prin scris norme de conduită literară n'au fost multe în literatura română. Și întrebarea de mai sus mi-am pus-o nu de multă vreme... Când literatura noastră populară, acel teazaur nepieritor de viață românească, începe să-și micșoreze domeniul, ochii se îndreaptă către ea, fiindcă ea nu trebuie să decadă, ci mai curând să se ridice.

Sentimentele de buni Români ale scriitorilor noștri din secolul trecut și starea în care se afla literatura populară românească în acea vreme, i-a determinat să se strângă în asociații și cercuri literare, care au fost luminătorii curajului literaturii românești și trebuie să fie și de acum înainte.

Curentul tradițional (M. Kogălniceanu, Al. Russo, N. Bălcescu, C. Ne-

gruzzi și curentul Junimeisunt preferate de mine. De ce?

Dar care dintre Români nu e pătruns de sentimente de dragoste pentru patria lui, pentru Regele României Mari, pentru tot ce e românesc?

Tinerii Români, cari învățaseră în străinătate și în special în Germania, țara tradițiilor vii, se întorceau în țară și-și dădeau seama perfect de starea culturii românești. Era o necesitate de prim ordin ivirea criticii românești. Curentul tradițional cerea o literatură românească inspirată din literatura populară românească. Deci o literatură în care să transpire viața românească.

Nu admitea prelucrări după scrierile din literatura străină și nici traduceri. Iată de ce Al. Russo scrie „Cântarea României” și lucrarea despre poezia populară românească : iată un Român conștient de datoria lui.

Iată de ce Mihail Kogălniceanu scoate „Dacia literară”, organul curentului naționalist. Iată de ce Bălcescu scrie acea „Istorie a Românilor sub Mihail Viteazul” și Negruzzi nuvela care va rămâne model în literatura noastră, „Al. Lăpușeanu”. „Acest curent ne scutură praful cronicilor cu duhul trecutului autohton” scria de curând într-o revistă d. I. Băleanu.

Iată de ce acel didacticism al lui Kogălniceanu și față de curentul ardelen se ridică „Junimea”. Legătura între școala „Daciei literare” și „Junimea” o face V. Alexandri, care ne arată că curentul junimist, negativist de fapt, înalță valorile literare înaintate.

Titu Maiorescu, când a înființat „Junimea”, a avut acest punct de plecare : înlăturarea superficialității. Superficialitatea consta într-o cultură apuseană privită la suprafață, neadâncită, într-un fel de „spolia” a culturii.”

Această față, acest aspect al literaturii și culturii românești din timpul său se născuse dintr-un elan al tinerețului studios, elan care alunecase pe o pantă prăpăstioasă. Intrarea adevărului și frumosului în literatura noastră s'a făcut odată cu nașterea „Junimei”, a cărei activitate și-a deschis larg brațele unor scriitori ca : M. Eminescu, I. Creangă, V. Alexandri, Ion Ghica, Al. Odobescu, Carageale și alții alții.

Prefer aceste două curente pentru că mi-am dat seama de rolul covârșitor pe care l-au avut în dezvoltarea literaturii adevărate românești, pentru că cei mai de seamă scriitorii ai noștri s'au strâns în aceste cercuri literare care au ajuns la o propășire demnă de imitat.

Dragostea lor pentru literatura românească, dorința lor ca să meargă pe drumul cel drept, i-a pornit la muncă. Și munca lor trebuie să ne fie iocană vie mai ales astăzi, când literatura noastră îmbracă formă nouă.

Nu trebuie să socotim că nu putem face nimic, pentru o cât mai bună orientare a ei. Nu. Cât de puțin prin ideile noastre, prin gândurile care ne frământă sufletul nostru de tineri și de Români, pe care suntem datori să le dăm la iveală, vom contribui și vom ajunge ca mâine, din noi să iasă buni îndrumători, buni sfătuitoari, ai scrierilor literare românești.

CRISTESCU I. CONSTANTIN

Elev cl. 7-a, Liceul „Știrbei Vodă”, Călărași

CHESTII...

„Omul băncos” face și el parte din galeria marilor vertebrate cu caracter aparte și deosebit.

Pentru a putea studia însă cu toată migala științifică (de care am dat totdeauna dovadă în acest colț de slovă) și pe acest cetățean din marea faună a societății, e nevoie să dăm cititorilor noștri câteva deslușiri prealabile.

În primul rând, trebuie să spunem ce înseamnă substantivul „banc”.

Acest cuvânt, cuprinde în elastica sa rază de înțelegere, noțiunea de atitudine, faptă sau tentativă vocală de spirit, pornit dela un personaj care ține să arate cu ori ce chip (și cu ori ce mijloace) că iese cu totul din comun.

Omul „băncos” este persoana „inteligentă” care întrebuințează „bancuri” în toate ocaziile vieții.

Cu cât „bancul” folosit este de o stupiditate manifestă mai consistentă, și cu cât rostul lui rămâne mai nelămurit pentru câți mai mulți cetățeni cu spiritul pașnic, se spune despre el că este reușit.

Și acum, să pășim la bărfirea bine distilată a „omului băncos”.

Individul care are reputația că este împodobit de natură cu această blagoslovită podoabă „intelectuală”, se bucură în rândul cetățenilor (și mai ales al cetățenelor) de o considerație neasemuită.

El este tânărul (căci „băncoșii” sunt 100% născuți proaspăt) care are răspunsuri, replici și bineînțeles „bancuri” în toate buzunarele și colțurile creierului.

Nu poți să-l zărești, să te apropii de el, fără să nu te ochiască dela distanță cu „una bună” care „să te incuie”.

Astfel, dacă îți întinzi mâna amicală și banal la un colț de Cale, (N. R., „cale” scris cu c mic înseamnă o stra-

dă cu pomi care iese afară din oraș, în timp ce „Cale” cu C mare, e titlatura obișnuită a „băncoșilor” când vorbesc de Calea Victoriei) spunându-i bunăoară „bună ziua dragă prietene”, îți va răspunde foarte aferat : „Cum, cum ? Cine a murit ?”

A fost un „banc” !

Sau dacă în miezul unei conversații cu substrat științifico-socialo-istorico-economico-politico-literar, vei vorbi cu o însuflețire mai acută, el îți va rețea elanul incandescent al vocabularului printr-o singură întrebare bine aplicată :

„Și zici că-ți este mai bine ?”

A fost din nou un „banc” !

Da, „băncosul” de cursă lungă nu se mulțumește numai cu atât, „Bancurile” lui sunt de multe ori debitate într-un ritm și o cantitate atât de coplesitoare, încât aceste atentate la inteligența omenească, sfârșesc prin a te face „Knok out” spiritual.

Omul cu mintea „obișnuită” stă și se miră, și „nu sesizează savoarea bancului în toată plenitudinea lui sacramentală”. E taxat, sârmănuț, de către cei „inițiați” drept „cetățean obscur și veros, cu o ancestrală rezistență în circuit”.

Astfel stând lucrurile, trebuie să reținem că această stare de spirit (al cărei exponent autorizat este Domnia Sa „Bancul” — cu B mare —) s'a întins ca o pecingine mintală peste toți.

Dela școala cu șorțul pătat de cerneală, care-și trimite cu deliciu degetele în excursie prin fundul nasului, și până la cel mai răcnitor zarzavagiu sau injurător birjar de caleașcă demodată, toți sunt cel puțin „super-băncoși” și mănăitorii de temut ai acestei catastrofe intelectuale.

parte nu m'a interesat mai puțin viu, și în deosebi ceace privește rolul rugăciunii.

Asupra acestui punct în totul de acord cu dv...

D. CHARLES LALO, profesor la Sorbona : „Am parcurs Problema Metodei, și îmi propun să revin asupra ei acum în vacanță... Este o introducere la un întreg sistem de filosofie. Este o frumoasă operă, pentru care vă rog să primiți toate urările mele de izbândă...”

DESPRE OCTAVIAN GOGA

a cărui covârșitoare amintire va stăruir nelăbită în sufletele contemporanilor cari l-au cunoscut, d. Camil Petrescu scrie, în editorialul ultimului număr apărut, pe luna Iunie, din „Revista Fundațiilor Regale”, rânduri vibrante de simțire și caldă înțelegere, din care desprindem această justă încadrare a poetului în etnosul românesc :

„Într-o Românie Mare cu vatra în țările Ardealului, nimeni nu era mai mult „de-ai casei” decât el, și se simțea atât de răspunzător de aceasta, iar acest lucru venea dintr'atât de milenar străfund, încât la urmă își dădea seama că românismul și el sunt structurați din aceeași esență, ca și „clăcașii” robiți împăratului, ca și ciobanii mioriței, dar ca și istoria românismului întreg, stăpân pe vremea lui Mircea ca și a lui Octavian Goga, de ambele părți ale muntelui și ale drumului de apă”.

RASPÂNDITA

revistă săptămânală „Les nouvelles littéraires”, cunoscută și prețuită pentru eclectismul larg primitiv și varietatea rubricilor interesând mișcarea literară, artistică și științifică din Franța și de peste hotare, publică în penultimul ei număr un surprinzător „inedit” al fiziologului Claude Bernard — surprinzător prin violența și, dece n'am spune-o, absurditatea diatribei împotriva filosofiei și a filosofilor ale căror speculațiuni nu se sprijină pe experiment și observație.

Iată, mai întâi o definiție a filosofului pozitivist, de un umor particular, — definiție care e o parafrază a celeia mai lapidare, datorită lui August Comte : „un om care-și face o specialitate din generalități”. La întrebarea : „Ce este un filosof pozitivist ?” ilustrul autor al „Introducerii la studiul medicinii experimentale” răspunde : „E acela care face o filosofie cu toate generalitățile științelor, care adică raționează despre ceea ce fac savanții ca să și-o însușească”.

După Claude Bernard filosofia nu poate năzu la rangul de știință specială, cu un obiect propriu, de sine stătător :

„Este filosofie în toate și întocmai ca proza Domnului Jourdain, toată lumea o face fără să știe... Numai practicienii sunt cu adevărat filosofi. Un om care găsește faptul cel mai simplu face mai mult pentru căutarea adevărului decât cel mai mare filosof din lume”.

„...Filosoful care nu este savant, e steril și orgolios : el vrea să-și însușească toate progresele spiritului omesc închipuindu-și, ca musca la arat, că el e acela care dă naștere tuturor descoperirilor, prin ideile pe care le emite privitor la ele. Filosofia e deci rezultatul cunoștințelor, iar nu cunoștințele sunt rezultatul filosofiei...”

Și în concluzie : „...Nu există deci decât știința experimentală, și dincolo de experiență, nu se știe nimic. Filosofia nu învață nimic și nu poate să învețe nimic nou prin ea însăși, deoarece ea nu experimentează și nu observă”.

PROBLEMA

intăietății religiei sau a științei, care a dat naștere la atâtea procese între reprezentanții uneia și alteia, își găsește o considerație, în genere, de împăciuire, în cartea recentă apărută sub titlul Religie și Știință, datorită domnului Constantin C. Radu.

CRONICA MĂRUNTĂ

„LE PROBLÈME DE LA MÉTHODE”

De curând, a apărut în edit. „Alcan”, de la Paris, o importantă lucrare de filozofie a d-lui prof. universitar Marin Ștefănescu, cu titlul : *Le problème de la Méthode*. Până la expunerea mai largă a noastră asupra operei filozofului român, înfățișăm cititorilor câteva din părerile despre *Le problème de la Méthode*, exprimate de autoritățile în materie ale apusului.

D. L. ROBIN, profesor de istoria filozofiei antice la Sorbona : „V'am citit frumoasa carte asupra Problemei Metodei. Aceasta este un adevărat program filozofic, în care meditația personală cea mai înaltă se însoțește cu un studiu istoric minunat de substanțial, puternic și direct...”. **D. ANDRE LALANDE, profesor de logică la Sorbona, membru al Academiei Franceze :** „V'am citit frumosul uragiu. Problema Metodei, — uragiu așa de respectabil și așa de simpatic, și care este admirabil de credință, de bunăvoință, de entuziasm religios. Dv. precizați acel gen de probă experiențială la care Pascal își îndemna cititorii, și pe care o regăsim în Maine de Biran. Cred, în adevăr, că dv. o caracterizați foarte just. Vă mulțumesc viu, scumpul meu coleg, pentru acest uragiu de inspirație așa de nobi-

lă, așa de plin de ardoare morală...”. **D. LÉVY BRUHL, profesor la Sorbona, directorul revistei franceze de filozofie (Revue Philosophique), membru al Academiei Franceze :** „Vă sunt foarte recunoscător de ocazia ce mi-ați dat în chip așa de prețios, prin problema metodei, — de a relua contactul cu gândirea dv., care se exprimă așa de clar în toate dimensiunile sale, de profunzime și de înălțime. Vă rog să credeți că dacă uneori am sentimentul că rezist piosului dv. elan de inspirație, este numai după ce am simpatizat sincer cu dv. și fără a pierde speranța de a ne întâlni la capăt, cu toată diversitatea aparentă a drumurilor noastre...”

D. EMILE BRÉHIER, profesor de istoria filozofiei la Sorbona : „Am citit cu mare plăcere Problema Metodei... Nu împărtășesc toate ideile, dar nu pot decât să fiu mișcat de această operă. Să vă aducem deci mulțumiri pentru această carte vie, așa de vibratoare și așa de umană...”

D. A. REYMOND profesor la Universitatea din Lausanne : „Am luat cunoștință cu cel mai viu interes de frumosul dv. uragiu, Problema Metodei. În prima parte mi-a plăcut mult privirea dv. istorică, privire care desprinde cu claritate și cu măiestrie, marile linii ale chestiunilor considerate. A doua